

HAYAL AĞACI

hayal ettiğin müddetçe yaşarsın...

Kimin gölgesinde duracağımıza, kime
gölge olacağımıza dikkat etmeli...

GENEL YAYIN YÖNETİMİ

ALİ SAÇIKARA

ÖYKÜ EDITÖRLERİ

AYŞE AY

TUĞÇE DEMİREL

AYTEN USTA

ŞİİR EDITÖRLERİ

ŞERİFE TEKMEŖ TÜRK

ÜMİT ÖZDUMAN

DÜŞÜNCE YAZILARI EDITÖRLERİ

YELİZ ÖZGE TOYMAN

BEYZA NUR DURMUŞÖZ

SON OKUMALAR

ALİ SAÇIKARA

GRAFİK TASARIM

HATİCE BAĞRIYANIK

7/8

ALİ SAÇIKARA
HANGİ GÖLGE

24

AYTEN USTA
UMUT ÇİÇEĞİM

9/14

ANIL AKINAY
GÖLGE AİLE

25/28

CANAN KANATSIZ
ARKADAŞIM GÖLGE

15

ÜMİT ÖZDUMAN
ASİLSİZ GÖLGE

29/31

ŞERİFE TEKEMEN TÜRK
GÖLGE FİLMİ

16

AYTEN USTA
GERÇEĞİ ARAYIŞ

32/34

FİGEN ÖZTÜRK ARSLAN
GÖLGE KRAL

17/19

FADİME ÜNER AYTEK
GÖLGEDE DÜŞÜNCE

35/39

HATİCE OĞUZ
GÜNEŞİN GÖLGESİNDEKİ...

20/21

GÜLHAN KAHRAMAN
GÖLGELELER

40

İBRAHİM ŞENER
O GÖLGE

22/23

BESTE YILMAZ
"GÖLGE Lİ" ATSÖZLERİ...

41/43

SENA TUĞÇE DEMİREL
TAHSİNİN GÖLGE LERİ

44

NECLA YILDIZ
TİENTO

63/64

FATMA ŞİMŞEK
GÖLGE OYUNU

45/46

YELİZ ÖZGE TOYMAN
GÖLGE İLE HASBİHAL

65

ZEYNEP ÖZDEMİR
GÖLGEMİZ

47

SERHAT BAĞCIVAN
GÖLGELELER

66/67

YELİZ ÖZGE TOYMAN
GÖLGELELERİN GÜCÜ ADINA...

48/49

NİSAN YAMAN
ZAMANSIZ

68

FİGEN ÖZTÜRK ARSLAN
YOKLUĞUNUN GÖLGESİ

50/55

ŞERİFE TEKMEŖ TÜRK
GÖLGELELERİMİZİ FARK ET...

69/70

İLKNUR İŞCAN KAYA
ZAYİ İMGELER

56/60

FATMA ŞİMŞEK
GÖLGEM GİBİ

71

HATİCE BAĞRIYANIK
GÖLGELELER

61/62

İŞİL ÖYKÜ TOYMAN
GÖLGE OYUNU

Değerli okurlarımız;

İnsanoğlunun kadim zamanlardan beri anlamaya ve anlamlandırmaya çalıştığı “gölge” temasına ayırdık bu sayımızı. Denemeler, şiirler, öyküler, masallar ve film incelemeleri ile karşınızdayız. Yazarlarımız gölgeye farklı açılardan yaklaştılar. Meseleye açıklık getirmek gibi bir iddiamız yok elbette ama eksiğiyle gediğiyle konuyu masaya yatırdığımızı, meseleye farklı açılardan yaklaştığımızı düşünüyorum. Ne de olsa herkesin bir gölgesi var, değil mi?

Hayal Ağacı'nın gölgesi sizinle efendim, tadını çıkarın.

Bugüne değin bizi yalnız bırakmayan, desteğini esirgemeyen katılımcılarımıza ve okurlarımıza gönül dolusu teşekkürü borç biliyoruz. Sevgiyle kalınız.

HANGİ GÖLGE

ALİ SAÇIKARA

Gölge, şekli bir yansımadır. Varlığın ışığı kesmesiyle oluşur. Dolayısıyla genellikle karanlık yüzü temsil eder. Peki varlıkla gölgesi arasında nasıl bir bağ vardır? Zannımca bu, gölgeyi görenle veren arasındaki ilişkiye göre değişen bir bağdır.

Varlıklarına bile tahammül edilmeyen insanlar vardır. Bunların gereksiz hatta zararlı olduğuna inanılır. Böyleleri ucundan tutmak bir yana yapılacak işi engeller, her şeyi sabote eder. Bunlar için söylenebilecek en güzel söz, “Gölge etme başka ihsan istemez.” olacaktır. Bu durumda görünüşe göre gölge, olumsuz bir anlam yüklenir. Oysa olumsuz olan gölge değil, gölgenin sahibidir.

İnsan korumacı bir varlıktır, sevdiklerini ve sahip olduklarını korur. Hatta bu korumacılık bazılarında yaşama amacı gibi ciddi bir boyuta ulaşır. Öte yandan ne kadar güçlü olursa olsun her insan korunmaya muhtaçtır. En azından kollanmak ister. Gölgesine sığınacak birine ihtiyaç duyar. Onun gölgesinde huzur bulur, güven duyar. Bu durumda da keramet gölgede değil, gölgenin sahibindedir.

İnsanın istek ve duyguları akıl sır ermeyecek kadar karmaşıktır. Söz gelimi gölgesine sığınacak birini arayan insan aynı zamanda gölgede kalmaktan korkar. Bu korkunun nedeni kendini istediği gibi ifade edememe endişesidir. İnsanın görünür olma kaygısı vardır. Bu nedenle gölgede kalmaktan hoşlanmaz. Bu durumda sorun, sahibi değil; gölgenin kendisidir. Gölgede kalmak istemeyen insanın gölgede bırakmak gibi bir arzu taşıması ne tuhaf değil mi? Egonun bize oynadığı oyunların kaçınılmaz sonucundan doğar bu çelişki.

Birilerinin gölgesinde kalmayayım ancak herkesi gölgede bırakayım. Gölgede bırakma arzusu bazen olumlu görülse de çoğu zaman olumsuzdur. Çünkü bazen en iyi olma mücadelesi olarak ortaya çıksa da genellikle başkalarının kendisi kadar başarılı olmasını engelleme çabasına dönüşür.

Eğer varsan gölgen de olmalıdır. Bu nedenle her insan bir gölgesi olsun ister. Hatta ebeveynler çocuklarını gölgesi olsun diye yetiştirmeye çalışır. Kendigölgesi olsun da çocuğum birinin gölgesi olmasın diye yanıp tutuşur her ebeveyn. Alın size bir çelişki daha. Çelişki ama anlaması kolay. Zira kendi gölgesi olan bir birey amaca ulaşmış, hedefe varmıştır. Hedefe varamayanlar gölgesi olanın gölgesi olurlar. Ellerinden onları taklit etmekten başka bir şey gelmez.

Bütün bunların yanı sıra her bireyin başını sokacak bir gölge aramasına ne demeli? Baş sokacak gölge maddi bir gölgedir. Fizikidir. Barınma sorununu çözmeye yöneliktir.

Hayatına yön vermek isteyen insanın bu gölge meselesini doğru anlaması kanaatindeyim. Gölge deyip geçmemeli. Gölgeye önem vermeli. Kimin gölgesinde duracağımıza, kime gölge olacağımıza dikkat etmeli...

GÖLGE AİLE

ANIL AKINAY

O tarihlerde vatanımızın kuzeyini, Karadeniz taraflarını keşfetme peşindeydim. Otobüs terminalinde şehirler arası otobüse bindiğimde uzun bir Karadeniz yolculuğu beni bekliyordu. Yol uzun diye tekli koltuklardan değil çiftli koltuklardan bilet almıştım, böylelikle yanımda oturan kişiyle sohbet edebilirdim. Otobüse bindiğim zaman yan koltuğu boş görünce açıkçası biraz moralim bozulmuştu. Anlaşılan yolculuğumda bir yol arkadaşım olmayacaktı. Olsun, beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan daimî yol arkadaşlarım, kitaplarım yanımdaydı. Yolculuğumun belli bir kısmını kitaplarımla sohbet ederek geçirdim. Belli bir zaman sonra ara duraklardan birinde otobüse yeni yolcular bindi. İşte o yolculardan biri, benim yan koltuğumun sahibiydi.

Yol arkadaşım; bal rengi saçları, hokka burnu, nokta kadar ağzı, nazik ve kibar görünümlü biriydi. Kara gözlerinin derinlere dalan bakışlarından anladığım kadarıyla çekingen tavırlı, pek de hoşsohbet olmayan bir kişiydi. Çünkü bana selam verme zahmetine bile katlanmamıştı. Koltuğuna oturup çevredeki olağanüstü güzellikteki yeşillikleri seyre dalmıştı.

İlk başlarda ben de hiç oralı olmamıştım. Ama iç sesim muhakkak birkaç kelam etmem gerektiğini söylüyordu. İç sesimi susturamayacak ve fazla zaman geçmeden merhabayı ilk diyen ben olacaktım. Hani bazı kaba saba insanlar için insanlıktan nasibini almamış, saygısız diye zaman zaman kendi kendimize söyleniriz. Toplumumuzda böylesi kişilikler çoğunluktadır. Ancak çok nadir olmakla beraber Nardoğan gibi insanlığı, saygısı olan insanlar da vardır. Belki çekingen kişiliklerinden, belki de yaşadıklarının etkisinden olacak insanlarla içli dışlı olmayan, her insanla görüşmeyen, konuşmayan, seçici insanlarımız da vardır.

Başına gelen olaylar ya da ne bileyim geçirdiği bir rahatsızlık sonucu kullandığı ilaçlar, insanı çekingen yapabilir diye düşünüyorum. Bir süre sonra ufak bir ses denemesi yapıyormuşum gibi koltuk komşumun dikkatini çekmek istedim. Ama kız, oralı bile olmadı. Fazla zaman geçirmeden sohbet ortamını oluşturabilmek için ilk adımını attım:

-Merhaba kızım ben Hanzade, peki sen ismini lütfeder misin?

Sohbet etme isteğimden pek memnun olmamış gibi görünüyordu. Soğuk ve ciddi bir sesle sorumu yanıtladı:

- Nardoğan ben.

- Aaa hiç duymadığım bir isim, ilk defa rastlıyorum bu isme! Doğrusu anlamını ve kökenini merak ettim.

- Evet ben de kendi ismimi taşıyan başka biriyle karşılaşmadım, sanırım nadir kullanılan isimlerden. 21 Aralık tarihinde bu dünyada nefes almaya başlamışım yani tam da Nardugan Bayramı'nda. Annem de kızımın hayatı her gün yeniden doğan güneş gibi olsun diye adımı doğduğum tarihin özel günüyle alakalı olarak "Nardoğan" koymuş. Her gün yeniden doğan güneş anlamında.

- Ne güzel bir günde doğmuşsun, ismin ne kadar güzel ve anlamlı, çok beğendim. Bilgilendirmen için çok teşekkür ederim.

- Rica ederim hanımefendi.

- Ee anlat bakalım ne iş yapıyorsun? Ailen ne işle meşgul?

Nardoğan'ın bakışından sorularımdan hoşlanmadığını hissettim. Kim bilir içinden bana "Ne yapacaksın be kadın inciğimi cıncığımı, sülalemi? Sıktın yani, çattık, çok mu meraklısın nesin?" diye nasıl da söylenmiştir? Karşılık vermek yerine sıkıntılı, gergin ve sinirli bir tavırla iç çekti.

- Kızım bak bir uçtan bir uca Karadeniz yolcuğu yapıyoruz. Bu upuzun yol sohbetesiz çekilir mi? Hem kelimimize fon olan yemyeşil güzellikleri başka nerede bulabilirsin?

- Hanımefendi haklısınız ama hiç tanımadığım insanlarla hayatımın en ince ayrıntılarını paylaşmam ne kadar doğru ne kadar mantıklı!

- Yüzün çok kederli, düşünceli, derin görünüyor. Ben seni tanımıyorum, sen beni tanımıyorsun ve büyük olasılıkla ortak tanıdıklarımız da yoktur. Beni psikolog gibi düşün, konuş ve rahatla yavrurum. Ne de olsa birbirimizi bir daha görmeyeceğiz. Belki ben de sana kendi hayatımdaki sorunlardan, sıkıntılardan bahseder rahatlarım. Ruhumuza rahatlatma banyosu yaptırırız. Malum yolumuz uzun. Ne dersin?

Anladığım kadarıyla yüzünde ve tavırlarında az önceki asabiyeti, gerginliği kalmamıştı. Belli bir süre otobüs penceresinden bakarak gözleri derinleşerek uzaklara dalıp gitti:

- Peki o zaman hanımefendi. Sizin tanıdığınız, bildiğiniz bir gölge aile var mı?

Şaşkın bir ifadeyle sordum:

- Gölge aile mi? O da ne demek kızım, ailenin gölgesi mi olur hiç? Aile dediğin özdür zaten.

- Oluyor, oluyor; bal gibi oluyor! Ne yazık ki bunu sıkıntılı, üzüntülü bir zamanımda yaşadım ve anladım.

- Nasıl olur kızım?

- Hanımefendi, kardeşleriniz var mı?

- Evet var.

-Benim kardeşim olmadığı için bu konuda yorum yapmıyorum. Kardeş kelimesini nasıl tanımlarsınız? Siz nasıl bir kardeşsiniz?

-Kızım, bu ne biçim soru böyle? Kardeş kardeşin hep yanında olur. Mutluluğunu paylaşır; üzüntüsünü, derdini, tasasını hafifletir. İyi zamanlarında, kötü zamanlarında hep yanında olur. Misal geçenlerde ablamı aradım, sesine yansıtılmamaya çalıştı ama ben bir şeyler olduğunu sezinledim. Her neyse telefonu kapattım, içim rahat etmedi bu sefer yeğenimi aradım. Ablamla konuştum, bir sorun mu var, başınızda bir iş mi var, diye sordum

“Teyzeciğim önemli bir durum değil, annem bacağını incitti sadece.” dedi. Ama gel de bana sor bir kardeş olarak durumumu. Sanki ablam çok daha ciddi bir sağlık sorunu yaşıyormuş gibi endişelendim. İçim içimi yedi. Bir otobüs bileti aldım akşam olmadan. Bindim otobüse, gittim gözümle gördüm ablamı ve rahatladım. Birkaç gün kendini toplayana kadar onunla ilgilendim. Birlikte vakit geçirdik, birbirimize moral verdik. İşte benim kitabımda kardeşliğin tarifi budur kızım.

-Size tek çocuk olduğumdan bahsetmiştim. Hep kendi kendime üzülürdüm. Hep yanımda olacak, yanımda hissedeceğim; birbirimize destek olacağımız kardeşim, kardeşlerim yok diye. Ta ki yaşadığımız zorlu bir süreçte annemin kardeşlerinin yanımda olmayışına dek.

O zaman anladım ki kardeşlik benim tahayyülümdeki, sizin ifade ettiğiniz gibi de olmayabiliyormuş ne yazık ki... Demek ki bu dünyada birbirine el gibi olan, herkes kendi işini kendi halletsin, bana yük olmasın anlayışında yaşanan gölge kardeşlikler ve gölge ilişkiler varmış. Bunun sonucunda da bahsettiğim gölge aile portresi oluşuyor. Hiç üzülmiyorum çünkü yakın çevrenizde gölge kardeşlere, gölge ilişkilere sahip bir gölge aile tablosu varsa siz daha güçlü oluyorsunuz... Bakın aklıma ne geldi? Erol Anar'ın bir sözü var: "Gölgede kalan büyür, güneşte kalan ise erir." Ve öyle bir zaman gelir ki ihtiyaç duyduğunuz sırada yanınızda olmayan gölge ailenize Necip Fazıl Kısakürek'in dizeleriyle tokat gibi cevap verirsiniz: "Geçti, istemem gelmeni, yokluğunda buldum seni; bırak vehmimde gölgeni, gelme, artık neye yarar?"

- Kızım dokunaklı hikâyeni olanca açıklığıyla anlatmadın ama hak veriyorum sana. Aile arasında yaşananlar uluorta başkasına anlatılmaz, yen kırılır kol içinde kalır sonuçta ama çok güzel ifade ettin kendini.

Cümlelerinden anladığım kadarıyla başkalarının gölgesinde büyümemişsin, güçlü karakterin ve kişiliğinle kendi gün ışığını kendin bulmuşsun. Bana sohbetimizin başında tanıdığınız, bildiğiniz hiç gölge aile var mı, diye sorduğunda “gölge” kelimesine o anda anlam verememiştım ama anlattıklarından sonra ne demek istediğini çok iyi anladım. Mehmet Murat İldan'ın bir cümlesi geldi benim de aklıma: “Gölgenin bir gücü, bir etkisi, bir şeyleri değiştirebilecek bir yapısı yoktur; gölge, bir hiçtir.” Kızım bana anlatmak istediğin buydu sanırım gölge sıfatıyla... Tam tamamına buydu Hanzade Hanımefendi. Evet, başkalarının gölgesini sevmem ve istemem. Kendi ışığımla ve kendi adımla parlamak isterim. Belki de annemin beni yetiştirme tarzından kaynaklanıyor bu düşünce tarzım, bilemiyorum. Herkes yaşadığı süreçte kendi adıyla var olur. Kimse bir önceki neslin, büyüğünün emaneti değildir bu dünyada.

- Çok haklısın, artık gerçek bir dünyada, insanlar arasında değil; gölgeler dünyasında yaşıyoruz ne yazık ki kızım! Bak biz bunları konuşurken aklıma geldi. Sosyal medyada takip ettiğim "holistikmutfak" hesabı sohbet konumuzla ilgili güzel bir paylaşımda bulunmuştu. Dur açayım, beraberce okuyalım yazdıklarını. Bir dakika.... İşte buldum bahsettiğim paylaşımı:

"Yirmili yaşlarımdaydım, annem ilk kez ‘Aslında farkında değiliz ama hayatta ölüme dek yapayalnızız. Ne ana ne baba ne kardeş ne eş ne çocuk ne dost, her birimiz kendi başımızayız. Sığınabileceğin tek bir varlık var, o da Allah. Bunu ne kadar çabuk kavrar ne kadar çabuk kabullenirsen o kadar huzurlu hayatın olur.’ O yaşta gülle gibi kafama inmişti o sözler. Çok ağlamış, çok tepinmişim. Demek ne anne ne baba ha, diye çok içerlemiş çok ama çok alınmışım. Şimdi, bugün anlıyorum ki dedikleri harfiyen doğru.”

-Hanzade Hanım gerçekten hesap sahibi çok doğru ve güzel yazmış. Çok teşekkür ederim benimle paylaştığınız için, takip ettiğim bir hesap değildi.

- Rica ederim Nardoğan. Kendini o kadar güzel ifade ediyorsun ki eminim her gün yeniden doğan bir güneş misali her daim parlayıp ışıltı saçacaksın çevrene. İsminin anlamında olduğu gibi. Kimseye gölge olmadan...

Sonra sustuk. Kız uykuya daldı. Düşündüm de Karadeniz gezim, Nardoğan'ı keşfetmekle başlamıştı.

ASILSIZ GÖLGELER

ÜMİT ÖZDUMAN

Güneşte zaman sarımtırak
Boyu iki buçuk bardak
Gölgesi upuzun insanlar
Yeri özünden ırak

Işıklar şak şak arttıkça
Güneş ağardıkça
Öz kalıyor dimdik ortada
Gölge perde perde kayboluyor

Işıklar düşerken varsınız
Işıklar yükselince yoksunuz
Gölgeler... Ah gölgeler!..
Kimin gölgesi olursanız olun
Aslında zaten yoktunuz.

GERÇEĞİ ARAYIŞ

AYTEN USTA

İnsan, dünyaya gözlerini açtığı an yaşam mücadelesine başlar. Minik bedeni gün gelir, büyür ve gelişir. Bu gelişim sadece bedensel olmaz tabii. Ruhunu da beslemeli her canlı. Kimi bir kitabın tozlu raflarında bulur kendisini, kimi bir şiirin ritminde hayal âlemlerine dalar. İçli okunan bir türküde can bulur bazısı da. Arayış yolculuğu devam eder her daim. Kendini arayış yolculuğunda umursamaz olanların yanı sıra çetin mücadeleler verenler de vardır. Her yıkılışında kalkmayı bilirler onlar. Bu sefer, daha güçlüdürler. Hatalarından ders alırlar çünkü. Her arayan bulmuyor gerçeği. Ama bulanlar ise arayanlar olmuştur hep. Bazen bir gölge misali iz sürer derin dehlizlerde bazen de kuru bir yaprak misali savrulur yerden göğe. Kâh bir kuş olup süzülür engin göklere kâh bir balık gibi bulur kendini okyanus diplerinde. Neydi onu bir girdaptan diğer girdaba koşturan? Bazen hayat bir yanılsamadan ibaretti sanki. Şimdi neydi ki, sonrasında ne olacaktı? Gerçek miydi gözlerinin önünden geçiveren yoksa bir gölge mi? Ayırt edemez oldu hülyalarını. Yılların yorgunluğu ruhuna işlemişti sanki. Ruh yorgunluğu, beden yorgunluğundan zordu onun için. Hangi bedende, hangi ruhtaydı? Ya da gerçek değil gölgeydi kendisi. Var mıydı yoksa hiç var olmamış mıydı? Ruhunda yine deli sorular yer almıştı bir bir. Hiçbirinin cevabı yoktu kendinde. Varla var olmak arasında sıkışıp kalmıştı. Hayatın gerçeği neydi? Gerçeği aramak yormuştu cılız bedenini. Bıraksa düşecekti bir daha kalkmamak üzere. Bir can yoldaşı ne de güzel olurdu ona. Bir can, bir nefes... Ama ona göre gerçek de yoktu, aramak yoktu. Yorgun ruhunu dinlemeye aldı artık.

GÖLGEDE DÜŞÜNCE

FADİME ÜNER AYTEK

Olbers paradoksu kızıla kayan evrenin renginin kozmik latte olduğunu söyler. Siyah, renk değil algısızlıktır. Nergis çiçeğinin kokusunu duymamak da algısızlıktır. Güneş evrenin gölgesini aydınlatabilir mi, Güneş'i yaratan Ay'ı gölge olsun diye mi yarattı, yoksa gecede yakamoz olsun diye mi düşünce denize? Mikro, makro evrenler savrulsa da ilim ışığına; akıl bir yığın kemiğin gölgesinde değil midir, ona ışığı veren aşk ateşi midir?

Ne zaman ki nötr fotonlar ışığa karşı durdu, ardı sıra karanlık hüküm sürdü. İşte dünya genelde bu nötr algısızlıkta süzülür. Hırslar bu karanlıktadır; yalanlar, iki yüzlülükler, cinayetler, küçümsemeler... Hâlbuki insan dünyayı aydınlık sever. Varsılsan aktivist de olursun hümanist de. Dünya barışı için el uzatırsın; yoksulsan yardım bekler, ölmek için el açarsın. Barış mı daha tatlıdır, barışı yaratan mı? İşte böyle bir dünyada ışığın doğuşu tek zamanı ifade etmez çünkü doğu, ışığın başlangıcıdır ve zamanın başlangıcı bir doğumdur. Herkes eşit doğmaz. Doğru bir yayılımdır, mekân bir ışık uzantısı, zaman bir süzmesi; melekle şeytan ışığı da bu yayılımdadır bir de ölümlü aşk. Her ışık, eş değildir ve bütün fen kitaplarına rağmen ışık eş hızda değildir, iyilik de kötülük kadar hızlı yayılırdı öyle olsaydı. Genel görelilikten ve biraz higgs alanından bahsedelim: Higgs alanındaki Higgs bozonu alanı hiçliğe kütle vermektir. $E=mc^2$ basit Einstein denkleminde enerji tamam da bu madde de nereden çıktı diyenler için devasa ağırlıkta bir alandan bahseden Higgs Field teorisi, alan teorisi biçiminde ortaya çıkarak Einstein ile Hawking'i ılımlı bir ortamda buluşturma için makul çabadır. Büyük patlama sırasında öyle bir an alanı oluşmuştur ki maddeye kütle vermiştir.

Şimdilik üç boyutu algılayan insan beyninin dördüncü uzay boyutu zaman alanını kavraması gerekir aslen bb sırasında bu alanların sayısının çok daha fazla olabileceği de varsayılabilmektedir. Atlas deneyi ve ondan sonra ilerleyen deneylerde Cern gibi teorikten pratiğe yaradılışı anlama çabasında bir iki higgs bozonu ortaya çıktığı öne sürülmüştür. Günlük hayatta sıklıkla insanların deneyi tersten yapmaya çalıştıkları oluyor, yok edişi bulmak gibi. Alan teorisinde denklemin sonucu sonsuz çıktığında sonsuzu bir kenara alıp ince estetik hesaplar yapılabilir fine structure constant gibi.

Herkesin evrenin görüşü boyut modellemesi insan beyninin algılayışı ölçüsünde farklılık gösterecektir. Özel göreliliği üç boyutlu algılayış kolay olabilir ama genel görelilik göreceli daha zordur. Teoriler bir diğerinin üzerine ya da bir diğerini eleyerek ilerlemektedir. Bunun ince eleyip sık dokunmasını ileri fizikçiler yapıyor. Benim fizikle alakam genel kültür seviyesinde ama fizik aşk ilişkisi ilgilenilesi geliyor bana. Mesela bb'de aşk bir alandı da kayıp mı oldu yoksa aşk mı bb'de alanları oluşturdu? Beş duyu ile çalışan insan vücudu aşkı kaldırabilecek boyutta mı yoksa insan aşkı farklı bir evren düzleminde mi kaldırabilir? Eğer öyleyse beş duyuyla -dokunma dâhil- aşk tanımlanamaz mı diyelim? Bir fizikçi aşkı nasıl denklemler? 300EeV enerji lı + alanlarda ya da azaltalım biraz $125,3 \pm 0,6$ GeV enerjili+ alanlarda deneyimleyebilir mi? Yoksa bir edebiyatçının aşkı şiir, efsane, anılarda yazması, fiziğe aşkı katmaması mı gerekir?

Aşkından bahsederken öyle çok âşıktım ki artık akıl zembereğim boşalmak üzereydi, kavuşmasaydım diyen âşık aslında higgs alanında enerji düşüren elektron gibi kavuşma sırasında enerji kaybederek daha az enerjiye gereksinim duyduğu bir alt alana geçiş yapmıştır. Eğer aşkı yeterince büyükse alt alana enerji geçişi yapmaz, aşkını kendi alanına yüksek enerjiyle çeker ki bu daha anlamlı bir kavuşmadır. Enerji kaybolmamıştır ama alt alanda azalmış, simetri bozulan alana kaymıştır.

Velhasılıkelam aşk yaşam enerjisi ister, iki protonun büyük çarpışmasının bulunduğu alanlarda dolanan yüksüz gamsız galesiz foton gluonlar gibi. Nadiren de olsa bu fotonlar enerji fedakârlığı yapabilirler aslında ama burada mevzu bu değil, mevzu destansı aşksa düşünce alanına yüklenmek gerek daha çok. Tatar Çölü'nde savaşı beklerken ölmek yok oluş değildir ama yaşam enerjili bir varoluş da değildir. Aşk için cesur olunurdu olmasına da günümüzde aşk, algısızlığın gölgesindedir, kızıla kaymaz siyahtır, iyiye gitmez kötüdür, insanoğlunun gölgesi gibi, savaş gibi...

GÖLGELER

GÜLHAN KAHRAMAN

Karanlık olacağı bellidir aslında gündüzden
Ama sen, güneş hiç batmayacak gibi yaşarsın
Karanlıktaki bilinmezlikten korkarsın.
Hayatına ışık olan hep bir güneş olsun,
O güneş hiç batmasın istersin.

Minicik bir kız çocuğu gelir aklına,
Gözünün daldığı buğulu camda.
Koca bir çınar vardır ardında,
Baba gibi babadır; heybetli, keskin bakışlı.
Hani hiç devrilmez, hep gölgesi yeter ya.
Ne zaman yaslanacak bir dal ararsan
Baban vardır, omzuna atıverirsin başını.

Hayalde kalır bazen gölgeler,
Rüyaya dalmışsın gibi.
Kapatıverirsin gözlerini ta eski zamanlara.
Konuşur koca çınar seninle:
Evladım, der en yüksek sesiyle.
Hayali bile güç verir, umut verir.

Bazen de yüreğin üşür,
Hayal kırıklıklarından; yorulursun.
En yakınında zannettiğin dostların
İhanetin zehrini tattırır sana.

Yaptığın iyilik öc alır, yanar yüreğin
Ne kendini affedebilirsin,
Ne karşındakilere hak verebilirsin.
Kurarsın idam sehpasını,
İlk önce kendini asarsın,
Buz gibi olur elin ayağın.

Kimsesiz yüreğin üşür birden.
Annenin yüreği ısıtsın seni istersin.
Onun merhametini gölgesini özlersin.
Sarsın sımsıcacık örgü patikleri gibi.

Büyürsün gözünün daldığı yerde,
Kocaman olursun, kocaman!
Senin gölgene muhtaçlar vardır orada,
Senin kanatlarının altına sığınacak.
Sen üşüemezsin; ancak ısıtırsın,
Sararsın onları, bu kez gölge sen olursun.
Eksik kalmasın kimse ardında,
Boynu bükülmesin, muhtaç olmasın.
Yoluna yoldaş olursun, yüreğine kan.

Uzanırsın en ücra yerlere kadar.
Büyürsün, büyürsün engin deniz olursun.
Koşarsın, bir güvercin olursun.
Uçarsın, cennet kuşu olana kadar.
Gölgen yeter.

“GÖLGE”Lİ ATASÖZLERİ VE DEYİMLERİMİZ

BESTE YILMAZ

Uzun denemelere ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikteki atasözlerimiz ile genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeklerimiz olan deyimlerimiz kültürümüzde çok önemli bir yere sahiptir. İçinde “gölge” geçen atasözü ve deyimlerimizden bazılarını anlamlarıyla inceleyelim:

AĞUSTOSTA GÖLGE KOVAN ZEMHERİDE KARNINI OVAR.

Elinde fırsat varken geleceğini hazırlamaya gayret göstermeyen ve eğlenceye, kendini kaptıran kişi sonunda aç kalır.

İT KAĞNI GÖLGESİNDE YÜRÜR DE KENDİ GÖLGESİ SANIRMIŞ.

Başkasının korumasıyla iş yapan akılsız kişi, desteklendiğini unutarak kendi gücüne inanır.

KARNI TOK İT GÖLGEDE YATAR.

Akılsız kişi bugün karnını doyurunca yarını düşünmez, keyfine bakar.

YAZIN GÖLGE HOŞ, KIŞIN ÇUVAL BOŞ.

1) Yazın tembel tembel oturan kışın yiyecek bulamaz. 2) Gençliğinde kazanç peşinde koşmayı zevke dalan hastalandığında veya ihtiyarladığında perişan olur.

YAZIN GÖLGE KOVAN, KIŞIN KARIN OVAR.

Yazın çalışmayan çiftçi, nasıl kışın aç kalırsa çalışma gücü ve ortamı bulunduğu hâlde zamanını değerlendirmeyen ve geleceğini düşünmeyen kişi de çalışma olanakları kalmadığı zaman öyle perişan olur.

GÖLGE DÜŞMEK: Kuşku verecek bir durum olmak.

GÖLGE DÜŞÜRMEK: Değerini ya da ününü azaltacak işler yapmak.

GÖLGE ETMEK: Düzenini bozacak davranışta bulunmak.

GÖLGEDE BIRAKMAK: Ondan daha üstün bir düzeye yükselmek, ondan çok daha başarılı olmak.

GÖLGESİ ALTINDA: Koruyuculuğunda olmak.

GÖLGESİNDEN KORKMAK: Herhangi bir sakınca söz konusu olmayan işlere girişmekten bile korkmak, çok korkak bir kişiliği olmak.

UMUT ÇİÇEĞİM

AYTEN USTA

Unutulmuşum umutlarım vardı benim
Sanki sancılı bir çağın yabancısıydı
Rüyasını kuramadığım düşlerin
Gölgesinde hırpalanıp dururdu
Bilinmezin izinden giden bir atlı gibi

Nasıl da sızlardı için için her kalp atışında
Hoyrat yüreklerin bezgin bakışları arasında
Büyüdü bir çığ gibi bilinmez yarınlara doğru
Gölge ve gerçeklik arasında yol alarak
Issızlığın ortasında bir yakarış gibi

Hani bir el atsam keskin bir bıçak yarası olur
Sanki hiç bitmeyecek bir özlem türküsüydü
Umut ve umutsuzluğun arasında gidip gelen
En sancılı düşlerin son durağıydı
Gölgem misali benim yoluma yol oldu

İnsan suretli gölgelerin içindeyim
Kimi ruhsuz, kimi canlı kadavra
Bedenler aslında sadece boşluktaki cisim
Kabukta dolu lakin özden fukara

ARKADAŞIM GÖLGE

CANAN KANATSIZ

Ay ışığının altında, incecik bir Gölge yaklaştı. “Ne zaman yapacaksın?” dedi usulca. Yine gelmişti, bulmuştu beni. Gece yatağımdan kalkıp bu sokağa kendimi atmak yetmemişti. Kaçamıyordum bu Gölge’den. Geçtikçe günler, ıslanmadan tüketildikçe mevsim yağmurları bu “Gölge” peşimi hiç bırakmaz olmuştu.

Bazen gizli toplantılar düzenliyordu ben uyurken. Ben kendimi öldürmezsem arkadaşlarıyla peşime düşecekti. Bütün gece uyumuyordum, ben uyurken toplanmasınlar diye. Uyuyamadığım zamanlarda yanıma yaklaşıp sürekli konuşuyordu. Rüya mı, gerçek mi? Bazı geceler birbirine giriyordu uyanıklığım ve uykularım...

Her gün çiçekçinin önünde otururdum. Otuz üç yaşına gelmiş kocaman bir adamdım. Kimim kimsem yoktu. Sadece ailemden olduğunu bildiğim “Gölge” vardı. Bütün günü çiçekçinin önünde geçirdikten sonra eve gittiğimde bana yemek hazırlamış ve çay yapmış olurdu. Bana bu kadar iyilik yapıyordu ama neden ölmemi istiyordu? Bunu bilmiyordum. Belki de ben ölünce bu eve sahip olacaktı. “Borcun var.”, dedi bir gün durup dururken. Şirket kurmuş, beni de ortak etmiş demek ki her şeyi o planlıyordu. Gece toplantılarını ben uyurken yapardı. Sağdan soldan aldığım paraları da istiyordu. Bana bir gün bir urgan getirdi. “Bununla neler yapılır neler!..” dedi. Ne yapacaktık, urganla ne yapılırdı? Boynuma doladı. Şimdi beni boğacak. Sonra pis pis güldü. Böyle işte ben yapmazsam o beni öldürecek. Polislerden korkmasa hemen yapardı bu işi ama korkuyordu. Bana küstü ve yatmaya gitti. Derin bir sessizlik içinde kendimle baş başa kaldım. Defterimi alıp yazmaya başladım. Sonra kalem elimden düştü. Öylesine çekilmez, öylesine yabancı bir korku sarmıştı ki odayı, dayanamıyordum.

Bir mendil buldum. Ağladım usulca, ağladığımı duyarsa yine gelir, bana saçma sapan şeylerden bahsederdi. Kaçıp gitsem... Oysa bu şehirden nasıl gidecektim? Hiç param yoktu ki. Hem ben İzmir'i, denizi çok seviyordum. Güneşin denizden yükselmesini çok seviyordum. Su sesini çok seviyordum. Bir tek oraya gelmiyordu. İşe gidiyordu herhâlde. O olmadan nasıl yemek bulacaktım. Hem onu istemiyordum hem de ona muhtaçtım.

“Çiçekçiyim ben, yaşlandım biliyorum ama şu genç her gün geliyor ya buraya, yalnızlığımdan ve yaşlılığımdan kurtarıyor beni. Bugün nerede kaldı? Gecikti, her gün aynı saatte gelirdi. Parasını da hazırladım, bugün benden para alması lazımdı, neden gelmedi? O gelene kadar kazağımı örmeliyim. Yakında kış gelecek, çocuğa bir de atkı örmem gerekir. Pek konuşmaz ama sorayım bakalım ne renk seviyormuş. Yan taraftan bir yumak ip alayım.” Sonra bir çığlıkla irkiliyorum. Gölge yine geldi. Zaten hep burada, hiç gitmiyor. Bu defa urganı banyonun tavanına takmış. Bakıp gülüyor yüzüme. Sana yemek yaptım, yemekten sonra beraber geliriz banyoya, diyor. “Güzel bir duş al, sonra buraya tak kafanı, sallan, her şeyden kurtulup rahatlayacaksın.” Neden yemek ve duştan sonra? Aç ayrılmamı istemiyor. Temiz olursam güzel yolculuk olurmuş. Nasıl bir yolculuk acaba? Bütün sıkıntılardan kurtulacakmışım. Çocukken yediğim dayakları unutacakmışım. Annemin evi terk edişini hiç hatırlamayacakmışım. “Peki, sen benim hangi akrabamdın? Ne kadar düşünürsem düşüneyim, hatırlayamıyorum.” “Ben senin kardeşinim ama ben senin içindeyim, seninleyim.” diyor. Bu yapacağım şeyin sonunda çok mutlu olacağımdan o kadar emin ki... Oysa ben mutlu olmak nedir bilmiyorum. Çiçekçi ablanın bana yiyecek bir şeyler verdiği gibi olacak. Sadece onun yanındayken mutluyum. Gölge, çiçekçinin yanına gelmedi çünkü hep işte oluyor o saatlerde. Güzel biber dolması yapmış Gölge benim için, yanında ayran da var. Ben yemeğimi yerken o da benimle geleceğini söyledi. Demek ki evin ve paranın peşinde değildi. Gideceğimiz yerde yeni bir hayat kurabilirmişiz. Orada sonsuz bir mutluluk ve huzur varmış. Hepsini bana anlattı.

“Çiçekçi ablayı da götürelim mi?” dedim. “Olmaz! O, bu dünyada mutlu. Mutsuz olan biziz.” dedi. Doğruydu, çiçekçi abla hep gülümseyerek bakardı.

Yemekten sonra duş için banyoya gittim. Urgan tavanda salınıyordu. Mutluluk yolculuğumun kapısı burasıydı. Neden daha önce anlatmadı ki bana bu ölümün sonunda mutlu olacağımı. Hep korkutuyordu. Ben de kaçıyordum Gölge’den. Tertemiz elbiselerimi giydim duşun ardından. Gölge de gelecekti yanımda, o yüzden korkmuyordum. Urganla baş başaydım. Gölge de gelecekti. Bekliyordum. Kafamı urgana yerleştirdim. Gölge neden gelmiyordu? Yoksa kandırmış mıydı? Olmayacaktı, yapamazdım. Gölge gelmeden bilmediğim bir yola gidemezdim. Koşarak geldi arkamdan. “Gir banyoya hadi, ben de geliyorum.” dedi. Ben giderken toz bulutu olacakmış. Boynumu urgana tekrar yerleştirdi. Büyük bir acı çekiyordum. Boğazım acıdan yanıyordu. Kanım çekiliyor, buz gibi oluyordum. Acı çekerek giderken nasıl mutlu olacaktım? Sis gibi oldu. Elim içinden geçiyordu. Görünmez oldu. Geri dönmek istedim. Olmuyordu. Çiçekçi ablamı istiyordum. Mutluluk bu dünyadaydı. Bana niye böyle bir kötülük yaptı? Zihnim onunla beraber, boşlukta bulanıyordu. Çok acı çektim. Bütün vücudum zangırdıyordu. Hiçbir şey hissetmediğim anda bir gürültü duydum. Yok olmuştum. Zihnimi ele geçiren gölge sonunda canımı aldı. Ondan kurtuluşun tek yolu buydu ama bundan sonra ben de yoktum. Boşluk ve bir çınlama sesinin ardından yok oldum. Sabah buldular cesedimi. Çiçekçi abla sabah saatlerinde gelmişti. Alt komşum da gürültüye gelmişti. Çığlıklar içinde sokağa atmıştı kendini. Bu çığlık sesini ben duyamamıştım. Bütün duyu organlarım kırılan kemiklerimle beraber yok olmuştu. Keşke yapmasaydım. Gölge canıma okusa da denizi görebilseydim. Çiçeklerin kokusunu duyabilseydim. Ağlarken ıslanan tenime dokunabilseydim. Kafamın içindeki ses ne akrabamdı ne de kardeşim. O sadece şeytandı. Ruhumu ele geçiren bir şeytandı.

Ah! Canım kurtaramadım seni, biliyordum her hâlimden bir derdin olduğunu... Sana getirdiğim yemekleri alıyordun ama beni görmüyordun. Başka birine dönüşüyordun. Yıllarca tek başına yaşadığın evden kendi kendine konuşmalarını komşuların duydular ama hiçbir şey anlamadılar. Sana deli diyenler vardı. Kim yaptı bu kötülüğü sana? Ah keşke seni kurtarabilseydim. Sırlarınla beraber gittin. “Ben istemedim gitmeyi, seni seviyorum çiçekçi abla...” demek istiyordum. Boşlukta süzülen soğuk yüzüme bakamıyordum. Çiçekçi ablayı göremiyordum ve duyamıyordum. Nasıl bir histi bu? Duyu organlarım artık yoktu ancak onun sevgisini hissediyordum.

GÖRKEM YELTAN - GÖLGE (2008)

ŞERİFE TEKMEŒ TÜRK

Gölge (2008)KÜNYE / IMDB: 6,0

Yönetmen ve Müzik: Mehmet Güreli

Senaryo: Peyami Safa, Nilgün Öneş

Oyuncular: Görkem Yeltan (Selma Ragıp), Kaan Çakır (Nevzat), Serkan Ercan (Halim), Memet Ali Alabora (Şerif), Ünal Silver (Salim), Alper Kul (Hasan), Hikmet Körmükçü (Halim'in Annesi)

Görüntü Yönetmeni: Ahmet Sesigürgil

Kurgu: Ulaş Cihan Şimşek

Ülke: Türkiye

Aslında kitaptan uyarlanmış filmlerin çoğunu kitabın özünden uzaklaşıyor diye pek sevmem. Ancak bu eski filmi, kitaba sadık kalınması açısından beğenmişim. Konunun gölge oluşu da ayrıca ilgimi çekmişti. Aynı adla seyrettiğim yabancı filmlerden daha fazla keyif almıştım. Bir de Peyami Safa'nın kaleminden çıkan karakter tahlilleri tabii ki beni içine almıştı.

Mehmet Güreli'nin yönetmenliğini yaptığı Gölge (2008), klasik kara filmlerin tadını alabileceğiniz bir Türk yeni kara filmi. Peyami Safa'nın Server Bedi takma ismi ile yazdığı "Selma ve Gölgesi" adlı kitaptan uyarlanan filmde Görkem Yeltan, Kaan Çakır, Serkan Ercan, Memet Ali Alabora gibi oyuncular oynuyor.

İnsana ölümü ve aşkı aynı anda hissettiren gizemli bir kadın olan Selma, Nevzat ile evlenmeyi düşünmektedir. Fakat Nevzat'ın Selma ile ilgili şüpheleri vardır. Bunun için eski dostu Halim'i Selma ile tanıştırmak ister. Bu tanışmadan sonra Nevzat'ın şüpheleri artar.

Selma'ya hem âşıktır hem de ondan korkuyordur. Bu güzel ve ürkütücü kadının tehlikeli geçmişini ortaya çıkarmak için bu iki dost, bir yandan Selma ile tuhaf bir aşk yolculuğuna çıkacak öte yandan kendi irade ve ahlaklarıyla savaşıacaklardır. Gölge filminde üç karakter dikkat çekiyor: Selma, Halim ve Nevzat. Filmin ilk yarısında Halim'in, ikinci yarısında ise Nevzat'ın başından geçen olaylara ve onların bakış açılarıyla Selma'ya odaklanıyoruz. Halim, evli ve çocuklu bir şairdir ve şairliğinden ötürü Nevzat'a göre daha duygusal bir adamdır. Nevzat ise mantığı ağır basan bir insan olmasına rağmen Selma'ya âşıktır. Selma ile Nevzat'ın ilişkisine karşı çıkmasına karşın Halim de Selma'ya âşık olur. Selma, diğer kadınlardan farklıdır. Gizemli yanı ağır bastığından erkekler onun gölgesine âşık olurlar. Gölgesi aydınlanıp kendi kişiliği ortaya çıktığında Selma'nın gayet histerik bir kadın olduğu anlaşılır. Selma ara sıra dayanamayıp gizemli yönünü açık eden bazı hâl ve hareketlerde bulunsa da tam olarak kendini göstermediği için güzelliğinden bir şey kaybetmez. “Gölge” filmi ve uyarlanmış olduğu “Selma ve Gölgesi” adlı kitabı karşılaştırınca kitabın özellikle karakter tasvirleriyle öne çıktığını görürüz. Zaten Peyami Safa'nın çoğu kitabında olduğu gibi bu kitapta da karakter tahlillerine çok önem verilmiş. Selma'nın kişiliğinin karanlık dünyası ile yaşadığı konağın karanlığının uyumu, arada dalıp gitmeleri, dengesiz tavırları, sadist hareketleri Selma'yı üç hatta beş boyutlu olarak önümüze getiriyor. Fakat filmde, sürprizi bozmamak adına Selma biraz geri planda tutuluyor. Özellikle kitapta Salim Bey'in Selma hakkındaki teorileri sayfalarca yer kaplarken filmde iki küçük olay anlatılarak geçirilmiş. Kitaptaki Salim Bey'e göre Selma bir hortlak, yamyam hatta bir vampir bile olabilir. Fakat filmdeki Salim Bey, Selma'nın iki kocasını da öldürdüğü, akıl hastanesinde yattığı gibi mantıklı teoriler üretiyor. “İntihar ettiği bilinen babası ve kocalarını aslında Selma mı öldürmüştür?” diye sorgulayarak filmi izliyoruz.

Aslında kitapta çok önemli olduğunu düşündüğüm birkaç sahne filme aktarılmış olsaydı ayaklarını daha yere basan bir film olabilirmiş. Venedik'te geçen sahnede Nevzat ile Selma'nın cellatlar üzerine konuştukları diyalog, Salim Bey'in gotik teorileri, Selma'nın kan tadından hoşlanması, intihar veya cinayet sahnelerinin gösterilmemesi (sürprizi kaçmasından diye iki seçeneği de yazdım.) final sahnesinin kısa tutulması gibi...

Selma'nın babasının intiharı hakkındaki detayların kitapta yer almayıp filmde yer alması ise kitabın ruhunu bozmadan eklenmiş güzel bir detay... Film genel olarak kitaba sadık kalmış. Örneğin filmde Halim, Selma'ya şiir okur ama bu şiirlere kitapta da olduğu gibi yer verilmez. Filmdeki oyuncuların kitapta tasvir edilmiş karakterlerle uyumlu olması, Halim'in eşi ve çocuğunu film boyunca görmememiz, kitaptaki vurucu diyalogların filme aynen aktarılması romanın değiştirilmemiş detayları...

Gölge, psikolojik yönü ağır basan ölümcül kadın çerçevesinde gelişen bir yeni kara film örneği olarak karşımıza çıkıyor. Özellikle müzikler, filmin karanlık atmosferini destekleyerek 40'ların kara film ruhunu izleyiciye hissettiriyor. Keyifle izlemenizi dilerim.

GÖLGE KRAL

FIGEN ÖZTÜRK ARSLAN

Bir varmış, bir yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş. Çokmuş da ne olmuş? Kiminin yüreği çamurdan, kimininki altından olmuş. Kimininkine iyilikler, kimininkine fesatlıklar dolmuş. Düştüm yola, vardım bir asa ile. Vara vara vardım. Az gittim uz gittim, dere tepe düz gittim uzak ülkenin birine. Uzun sözden berisi, tüylü tavşan derisi...

Evvel zamanda, ülkenin birinde sakalı akça, kıyafeti pakça “Gölge Kral” lakaplı bir hükümdar yaşarmış. Gölge demelerinin sebebi de hızla ve sessizce hareket etmesiymiş. Halkın arasında gizlice dolaşır, sorunlarını can kulağıyla dinler, çareler üretirmiş. Yorgunluk nedir bilmezmiş, Gölge Kral. Adaletiyle, sükûnetiyle, merhametiyle, vakur duruşu, kendinden emin hâliyle, bakışlarındaki derinlik ve konuşmalarındaki zarafet ile herkesin güvenini kazanmış, dört kıtaya nam salmış.

Kralın ülkesinin halkı dört başı mamur; başı göl, ayağı pınar vaziyette refah içinde yaşarmış. Herkes düşüncesini özgürce dile getirebilirmiş. İnsanlar mutlu mesut yaşarmış, hâllerinden pek memnunlarmış. Ekinlerini ekerler, hasatlarını yaparlar, karınlarını doyururlarmış. Ülkede binbir çeşit meyve ve sebze yetişirmiş. Bağbozumu vaktinde eğlenceler yapılır, şarkılar söylenir, pekmezler kaynatılırmış. Yazı ayrı, kışı ayrı, güzü ayrı, ilkyazı ayrı güzel bir memlekette yaşarlarmış. Toprakları verimli, insanları hoş sohbetli bir ülkeymiş Gölge Kral'ın ülkesi. İnsanları haksızlıktan, kargaşadan uzak yaşarlarmış. Bir yanı denize uzanan, topraklarını ortadan bölen akarsulara sahip yeşili bol cennet gibi bir yermiş bu ülke.

Gün olur, devran döner. Sabah gider, akşam gelir. Gün doğumundan ötede ufukta Gölge Kral'ın iyiliğiyle böylesine âdeta gölgeden ağaç kurduğu krallığında yıllar birbirini kovalamış. Günün birinde bir kâhin “Aç kapıyı ben geldim bezirgânbaşı!” diyerek kralın kapısına dayanmış.

Bir süre bekledikten sonra yaldızlı bir odaya varmış, odada bir sedire oturmuş. Sonra kral gelmiş, “Ey kâhin, ne istersin?” demiş. Kâhin, cebinden sırmalı ipek bir kese çıkarmış. Kesenin içinden ise bir ayna... Ben, demiş güçlkle yutkunarak başlamış söze. “Ben yedi gün yedi gecedir yürürüm, dağ aştım, ırmak geçtim, kurtları tepeledim. Sana varmaktı dileğim. Geleceğine ayna tutmaktır niyetim.” demiş. “Suya baktım yüzün göründü, düşe daldım pelerininin tüyü saçıldı. Bugüne dek halkın ne kadar da mamur yaşamış. Herkes de senden memnunmuş. Fakat... Komşu ülkede bir fesatlık kazanıdır kaynar, seni çekemezler. Kralları seni kendine örnek alacağına rakip bellemiş. Bu güzel topraklara göz koymuş. Tedbirinizi almazsanız şu gökteki yıldızlar gibi saçılacaksınız dört bir yana. Şu testi gibi kırılıp döküleceksiniz. Ben ahvali size bildirmeye geldim.” demiş. Ama bu cümleler kralın hiç mi hiç hoşuna gitmemiş. Demiş “Ey kâhin! Yalanın varsa elli okkası, doğrun varsa yüz okkası ile karşılık bulursun. Ona göre davran. Ben böyle bir iddiayı karşılıksız koymam.” Kâhin hiç düşünmeden başıyla onaylamış. Kralın ayaklarına kapanmış. “Aman Gölge Kral’ım!.. Herkes bilir ki sen hurma ağacına benzersin. Gölgende serinlerler, yemişinle memnun olur herkes. Uzun boynunla her şeyi görür, her şeye yetişirsin. Sana yalan söylemek ne haddime, bu güzel krallığın akıbetinin hayır olmasından başka muradım yoktur.” demiş.

Günler, ayları, aylar da mevsimleri kovalamış. Kâhinin dediği gün gelip çatmış. Krala savaş ilan eden o hain kral, kendine bir de “Şimşek Ordusu” adını vermiş. Asker toplamış, kılıç kuşanmış. Tabii boş durmamış Gölge Kral. İnceden inceye hesap etmiş her bir şeyi. Öyle bir hazırlanmış ki bu saldırıya. Yer, gök bu ana tanık olacakmış. Koca koca hendekler kazdırmış, gözetleme kuleleri yaptırmış. Askerler tekrar tekrar eğitilmiş. Mücadele kıran kırana, göğüs göğüse, yedi gün yedi gece sürmüş. Sonunda galip gelen, Gölge Kral’ın ülkesi olmuş. Ona inanan insanlar yine onun sayesinde zafere ulaşmışlar. Kral, kâhine güzel bir saray yaptırmış, ona yetkiler vermiş. Kâhin de sonra Kral’a bir methiye düzmüş:

“Gölgelerden gölge beğendim.

Ben böylesi güzel toprak, böyle kral görmedim.

Krallık, soy, altın nedir ki!

Gönlü geniş Gölge Kral’dır, bunu böylece bildim.”

Gölge Kral, adaletle ülkesini yönetirken zaman akıp gitmiş. Gel zaman git zaman çocukları yetişmiş. Kâhinden ders alıp devlet adamlığı öğrenmişler. Bir ülkeyi mamur yapmanın halkını görüp gözetmek olduğunu, doğruluktan şaşmaması gerektiğini her zaman öğütlemiş. Ara sıra halkın arasında gölge gibi gezinen, çarşıda ve pazarda bir peştamal ile dolaşan bu mütevazı kral bu dünyadan göçse de gölgesi asırlarca serinletmiş halkını. Kimine yol olmuş, kimine yoldaş... Kimine kaftan olmuş, kimine kalkan...

Siz siz olun, yeryüzüyle gökyüzünün arasında öğle vakti beliren iri bir cüsse görürseniz içinizdeki Gölge Kral’a usulca seslenin: “Bugün ben kendim için en iyi olanı yaptım mı? Bugün bir muhtacı gözettim mi? Bugün huzurla başımı yastığa koyabildim mi?” diye...

Gökten üç elma düşer; biri sana, biri bana, ehh biri de bu masalı okuyana!..

GÜNEŞİN GÖLGESİNDEKİ GÖLGELER

HATİCE OĞUZ

Elif şirketin bahçesinden çıkarken dikiz aynasından geride kalan binaya bakarak işe başladığı ilk günü düşündü. Nasıl da umutla, heyecanla gelmişti buraya. Yeni bir iş yeri, yeni iş arkadaşları, yeni deneyimler, yeni kazanımlar, yeni hatıralar onu bekliyordu. Ofisine yerleştikten sonra iş arkadaşları birer birer uğrayıp tanışmıştı onunla. Sürekli birlikte çalışacağı Satın Alma Müdürü Neva Hanım da yanında iki kişi ile uğramış, ona “hoş geldin” demişti. İlk günlerde kahve molasına veya öğlen yemeğe giderken onu da arayıp çağırıyordu.

Çoğunluğun erkekler olduğu firmalarda çalışmıştı şimdiye kadar. Burada kadın iş arkadaşları olacağı için çok mutluydu. İş arkadaşlığı ile başlayan ilişkileri zamanla belki de dostluğa dönüşecekti. Kahve molalarında veya yemek aralarında Neva'nın kendisi ile ilgili sorduğu sorulara içtenlikle cevap veriyordu. Neva Hanım ile birlikte çalışan Cavidan ve Pervin de bazen bu sohbetlere katılıyordu.

İş yerinde yapılan toplantılardaki sunumları, çözüm önerileri, kısa sürede firmaya sağladığı uyum ve iş disiplini ile yönetim kurulunun ve şirketin genel müdürünün dikkatini çekmiş; mütevazı ve yardımsever karakteri ile tüm çalışanların sevgisini kazanmıştı. Yönetim kurulu şirketin büyümesi, yeni yatırım planları için bir çalışma başlatmak istiyordu. Bu konunun gündemde olduğu bir toplantıdan sonra Elif, bunun üzerinde titizlikle çalışmaya başlamıştı. Farklı birimlerin fikirlerini alıyor, iyi bir proje dosyası hazırlamaya çalışıyordu. Bir kahve molasında Cavidan “Neva, patronun sağ koluydu bugüne kadar ama bu konu üstünde bu kadar titiz çalıştığına göre yakında sen olursun patronun sağ kolu!” dedi. Elif ne diyeceğini bilemeden şaşkınlık içinde bir Cavidan'a bir Neva'ya baktı.

“Olur mu hiç öyle şey? O benden daha tecrübeli, hem bu şirkette daha eski. Biz bir ekibiz.” dedi. Değişik bir yüz ifadesiyle “Olur, olur. Neden olmasın?” dedi Neva da.

Elif, takım ruhu ile çalışmayı hayal ediyordu. İş arkadaşlarını rakip olarak değil, arkadaş olarak görmek istiyordu. Kahve molalarında Cavidan ile Pervin, onu ne zaman görseler baştan aşağı süzüyorlar; saçıyla, kıyafetiyle ilgili iltifat ediyorlardı. Neva da bazen onları tasdik ediyor, bazen de duymamış gibi kahvesini içiyordu. “Çok şık giyinmişsin bugün, sanki genel müdür gibi duruyorsun.”, “Saçların da çok havalı olmuş.”, “Her gün başka kıyafet giyiyor, baksana Neva!”, “Şirket toplantısında en çok sen dikkat çektin.” Bu sözleri duymak Elif’i utandırıyor. “Olur mu canım öyle şey! Siz de şıksınız.” “Toplantıda hepimiz çok iyiydik.” gibi sözlerle yanakları kızararak cevap veriyordu. Neva varken bu abartılı iltifatları özellikle yapıyor gibiydiler.

Elif yönetim kuruluna sunulmak üzere hazırladığı dosyayı bitirdiği gün, Neva “İstersen çıkarken bana bırak, ben de bir bakayım, belki bir katkı olur.” dediğinde düşünmeden dosyayı ona göndermişti. Ertesi gün işe geldiğinde Neva’nın proje dosyasını sanki kendi hazırlamış gibi üst yönetime gönderdiğini görüp şaşırılmıştı. “Dosyayı gönderdin mi? Nasıl yani? Benim hazırladığım dosyayı mı?” diyebilmişti. “Biz bir ekibiz, kimin adına gittiği fark eder mi? Büyütme istersen!” diye sert bir ses tonu ve gözünde çakan şimşekler ile Neva ona cevap vermişti. O günden sonra da yavaş yavaş Neva’nın gerçek yüzünü görmeye başlamıştı.

Neva, iş yerinde herkesin korktuğu, arasını iyi tutmaya çalıştığı ama aslında nefret ettiği bir kadındı. Şirketin üst düzey yöneticilerinden biriydi ve kendine bağlı çalışan onlarca kişi vardı. İşini çok iyi yaptığını; herkesten daha akıllı, daha zeki, daha güzel olduğunu düşünüyordu. Ama aslında sadece kibirli, bencil, kıskanç ve acımasız bir kadındı. En büyük zevki, iş yerindeki diğer kadın çalışanlara mobing uygulamaktı. Onları küçük düşürmek, aşağılamak, hata yapmalarını sağlamak, onlara hak etmedikleri cezalar vermek, onları işten atmak ya da istifa ettirmek...

Bunların hepsi Neva için bir oyun gibiydi. Kendisinden daha güzel, daha başarılı, daha mutlu olan hiçbir kadına tahammül edemezdi. Onları gölgesinde bırakmak isterdi.

Elif, zamanla Neva Hanım'ın iş yerinde tek dostu olmadığını gördü. Ama Cavidan ve Pervin onunla sürekli takılır, dedikodularını dinlerlerdi. Onlar da karakter olarak Neva'ya benzerlerdi. Diğer kadın çalışanlara mobing uygulamakta Neva Hanım'a yardım ederlerdi fakat aslına bakarsanız onlar da Neva Hanım'ı sevmezlerdi. Sadece onun gücünden faydalanmak isterlerdi. Çoğu zaman da Neva Hanım'ı kışkırtmak, diğer çalışanları zorda bırakmak için laf taşırlar; olmamış şeyleri olmuş, söylenmemiş sözleri söylenmiş gibi anlatırlardı. Onların dedikodularından, iftiralarından çekinen diğer çalışanlar da onlarla aralarını iyi tutmaya, gözlerine batmamaya çalışırlardı.

Her zaman dediğim olsun isteyen ve başkalarının başarılarını kıskanan Neva Hanım, olmadık şeyleri olmuş gibi anlatırken Cavidan ve Pervin de “Neva olmasa işler, yetişmeyecekti.”, “Elif'in bir şey yaptığı yok.”, “Ay o Elif yok mu geçen gün senin için neler söyledi!” gibi sözlerle Neva'nın söylediklerini destekleyecek türlü şeyler uydururlardı.

Şirkette neredeyse tüm çalışanlar, Neva'nın Elif'i sevmediğini hatta kıskandığını fark etmişti. Ancak kendileri de hedef olmak istemedikleri için seslerini çıkarmamışlardı. Eğer Neva ve ona laf taşıyanlar, onu kışkırtanlar ortalıktaysa bazıları Elif ile konuşmaktan hatta selamlaşmaktan bile çekinirdi. Neva kapkara bir gölge gibi şirketin her köşesini kontrol eder, ondan habersiz diğer birimlerin başlattığı bir proje olursa engellemek ve başarısızlığa uğratmak için gizlice elinden geleni yapardı. Şirketteki herkesin ve yapılan her şeyin kendi kontrolünde olmasını isterdi. Çalışanlar onu görünce “Suratsız nevale geliyor. Kim bilir yine neyin peşinde? Aman gözüne gözükmeyelim!” diyerek çil yavrusu gibi kaçışlılardı. Çalışanlardan bazıları da onunla iyi geçinmek için ona iltifatlar eder, hediyeler verirdi. Hediyeler ve iltifatlar bir süre hedef olmaktan onları korusa da yine de Neva Hanım'ın gözüne giremezlerdi.

Neva Hanım'ın iş yerindeki en büyük düşmanı ise Elif olmuştu. Elif'in güzelliği, başarısı, çalışanlar tarafından sevilmesi Neva Hanım'ı çileden çıkartıyordu. O, Elif'i gölgesinde bırakmak için elinden geleni yapıyordu. Elif'in yaptığı işlere müdahale ediyor, hakkında dedikodular yayıyor, toplantılarda onu küçük düşürmek ve ona laf sokmak için fırsat kolluyordu. Ama ne yaparsa yapsın Elif hep ismi gibi dimdik ayakta duruyor ve Neva Hanım'ın tuzaklarına düşmüyordu. Elif, Neva Hanım'dan elbette çok çekiyordu. Onun mobingine maruz kalıyor, onun hakaretlerine katlanıyor, onun entrikalarına karşı koymaya çalışıyordu. Kendisini savunuyor, hakkını arıyor, işini en iyi şekilde yapmaya devam ediyordu. Her şeye rağmen ona karşı her zaman saygılı ve nazik davranıyordu. Bu tutumu Neva Hanım'ı daha da kızdırıyordu.

O gün yönetim kurulu başkanı bir elektronik posta göndermişti. Elif'in şirketteki görevinden ayrıldığını belirten bir e-posta. Elif'e yeni işinde başarılar diliyordu yazının sonunda. Neva ve etrafındakiler bu haberi alınca önce çok sevindiler. Neva Hanım bunu bir zafer olarak görüyordu. Kendi kendine, işte benim sayemde kaçtı, diye düşündü. Ama aslında o da Elif'in gideceğine çok üzülmüştü. Çünkü onun varlığı kendisi için bir hedefti. Onunla uğraşmak kendisine zevk veriyordu. Onun yokluğunda kiminle çekişecekti? Kimi kıskanacaktı? Kimi ezerek kendini iyi hissedecekti?

Elif'i pes ettirdiklerini ve yaptıkları ile şirketten ayrılmasını sağladıklarını düşünürlerken Elif'in çok daha iyi bir pozisyonda şirketin başka bir şubesinden teklif aldığını öğrenmişlerdi. Bunu öğrenmek Neva Hanım'ı çok şaşırttı ve sinirlendirdi. Ayrıca Elif'in daha iyi bir işe geçmesi de onu kıskandıırıyordu. Elif'i gölgesi altında bırakmayı düşünürken kendisi onun gölgesinde kalmıştı.

Elif o gün iş yerine geldiğinde herkes ona veda etmek için toplandı. Ona çiçekler ve hediyeler verdiler, başarılar dilediler. Sarıldılar, gözyaşı döktüler. Elif de onlara teşekkür etti ve onları çok özleyeceğini söyledi.

Neva Hanım, bu manzarayı kıskançlıkla izliyordu. O da Elif'e veda etmek zorunda kaldı. Yalnız bu, içtenlikle yapılan bir veda değildi. Sadece gösteriş içindi. Elif'e gülümsedi ve elini sıktı, gözlerindeki nefreti saklayamadan...

Elif, Neva Hanım'a son bir kez baktı ve ona şöyle dedi: “Neva Hanım, sizinle çalışmak benim için çok zor oldu fakat bana çok şey öğrettiniz. Özellikle de nasıl olmamam gerektiğini... Kendi ışığına güvenen, başkasının parlamasından rahatsızlık duymaz. Sizin gölgenizde kalmadım, sizin gölgenizden çıktım. Ve artık sizin gibi bir kadınla çalışmayacağım için çok mutluyum. Umarım siz de bir gün mutlu olursunuz. Ama bunun için önce kendinizi değiştirmeniz gerekiyor. Kendinize iyi bakın!” Elif bunları söyledikten sonra Neva Hanım'ın elini bıraktı ve gülümseyerek oradan ayrıldı. Neva Hanım ise şoke olmuştu. Elif'in sözleri onu çok kızdırmıştı ama cevap veremedi. Orada kalakaldı.

Elif, yeni hayatına başlamak için mutlu bir şekilde arabasına binip kontağı çevirdi. Şirketin bahçesinden çıkarken dikiz aynasından gördüğü Neva Hanım da araba uzaklaştıkça aynada kayboldu. Artık onu dedikodudan, kıskançlıktan, kişiliklerinin karanlık ve gölgeli kuytularında sakladığı her türlü kötülüğü yapmaktan korkmayan, entrikacı kişilerden uzakta, mutlu ve başarılı bir hayat bekliyordu.

Bu arada arabanın radyosunda Can Bonomo şarkısı çalmaktaydı:

Sen korkma yeniden doğar güneş

Sen korkma yeniden doğar güneş

Sen korkma yeniden doğar güneş

Tut cebinde ne kaldıysa hatalarından

Koy kendi kendini kendi yerine

Korkarsan adım almaktan ya da

Tut ki derinlere dalmaktan

Sen korkma yeniden doğar güneş

O GÖLGE

İBRAHİM ŞENER

Bir gölge vardı üzerimde
Hiç gitmesin diye dua ederdim her gece
Bakınca karanlık gibi görünse de
Benim yolumu aydınlatırdı o gölge

Varlığı huzur verirdi, güvenderdim daima
Bazen gölge bazen de dağ olurdu bana
Ne zaman dara düşsem yaslanırdım o dağa
Sığınırdım gölgesine çare bulurdum onda

Emrihak vâki olup günü gelince
Göçüp gitti bu dünyadan sessizce
Karanlıkta kaldım çaresizce
Kayboldu üzerimdeki o gölge...

TAHSİN'İN GÖLGELERİ

SENA TUĞÇE DEMİREL

Tahsin okuldan çıktığında hava kararmıştı. Sıkıcı geçen bir mukavemet dersini daha tamamlamıştı. Yoldayken, eve gidince yapacaklarını zihninde kabaca planlıyordu. Bir kâğıda bir şeyler karalayıp plan yapmayı hiç sevmezdi. Belki daha faydalı olurdu ama gizli bir el o kadar planlı olmasına engel oluyordu, kim bilir. İlk planı, kendine sahanda yumurta yapıp karnını doyurmaktı. Sonra okuduğu kitaba devam edecekti. Kulaklığını taktı, Candan Erçetin'in "Ben Kimim?" şarkısını dinlemeye başladı. Sözlere her zaman olduğu gibi dikkat kesildi. Evine iyice yaklaştığında bir ürperti geldi Tahsin'e. Sanki biri onu takip ediyormuş gibi hissetti. Tedirginlikle arkasını döndüğünde kimseyi göremedi. Upuzun gölgesiymiş kendini takip eden yalnızca.

Gölge, gölge boyu, 21 Haziran, 21 Aralık falan filan. Yine zihni saçma sapan yerlere takılmıştı. Sahi neydi bu gölge? Sadece coğrafya sorularında görsel sorularıyla uzunluğu ile yargıya varıp doğru cevabı vermemiz gereken bir seçenekten mi ibaretti? Tabii ki daha fazlası, "Varlığın imzası mesela." diye fısıldadı zihnindeki Tahsinlerden biri.

Binaya girmeden köşedeki bakkala uğradı. Bakkaldan bir somun ekmek aldı. Parasını verip evine çıktı. Eşyaları hole bırakarak elini yüzünü yıkadı, mutfağa gitti. Çayını demledi, yumurtasını yedi. Ortalığı topladıktan sonra odasına geçti. Hasan Ali Toptaş'ın "Gölgesizler" romanında kaldığı sayfayı açtı: "O her şeyin mutlaka bir izi olduğuna inanıyordu, izsiz şey olamazdı; kuşların bile izi vardı gökyüzünde, sözcüklerin dişte, bakışların yüzde..."

79. sayfaya geldiğinde acı bir telefon dikkatini dağıttı. Tatsız bir haber duyduktan sonra halıyı kim bilir kaçınıcı kez, hiç bakmamış gibi dakikalarca izledi. Eski komşusunun yüzünü hatırlamaya çalıştı.

Yüzü tanıdık bir silüet hâlindeydi fakat bir türlü netleşmiyordu hafızasında. Zihninin bir köşesinde pusu kurmuş bir Tahsin “Tıpkı gölgeler gibi...” diye fısıldadı. Evet, gölgeler de belirsizliğin en çok satan posteriydi. Varlığıyla yokluğu bir, olmazsa olmaz... Sahi, ne olurdu olmazsa? Gözü kitaba tekrar ilişti. Gölgesizler... Kimdi bu gölgesizler? Kitaptaki karakterler bir karartı gibi süzüldü zihninden. Paralel evrendeki Çingil Nuri, deli diye damgalanan belki de en akıllı karakter Cennet’in oğlu, at tarafından hazin bir biçimde öldürülen Ramazan, köyün en güzel kızı Güvercin, müptezel Muhtar... Bugün karşılaştığı insanları düşündü: suratsız otobüs şoförü, en önde oturan sarışın kız, sıkıcı mukavemet hocası, her zamanki babacanlığıyla onu bağrına basan Bakkal Rüstem Abi, her gün bir yabancı gibi bakıştığı karşı komşusu... Hepsi birer gölge gibiydi. Hem baştan ayağa dipdirilerdi, varlardı hem de birer gölge gibiydiler hayatlarında. Aslında yoklardı. Yazar neden “Gölgesizler” demişti ki bu insanlara? Varlıklarından hiç şüphe yoktu ama dünya tarihinde varlıklarını kanıtlamışlar mıydı bunlar? Kaç kişinin hafızasında gölge olarak gelip gitmiş ya da kanlı canlı vücut bulmuşlardı?

“Hiç değilse kişisel tarihlerine damga vurmuşlardı, söz gelimi Bakkal Rüstem Abi. Kızı onu her gördüğünde yıllardır görmemiş gibi sarılırdı ona. Belli ki çok seviyordu onu.” diye yanıtladı zihninin en pozitif Tahsin’i. Sonra zihnindeki en bilge Tahsin özetledi mevzuyu: “Mesele gölge olmak değil, hepimiz karanlıkta birer gölgeyiz. Önemli olan aydınlıkta var olmak, kendi olmak, yaptıklarına damga vurmak, birilerinin ardına saklanmamaktı. Vücut bulmaktı. Çalışmak, düşünmek, üretmekti...”

Candan Erçetin’in şarkısını mırıldanmaya başladı:

“Hiçlikler içinde kanayan yürek
Yokluklar içinde savaşılan beden
Boşluklar içinde karışan zihin
Güçlükler içinde değil miyim?”

Uyandığında sabah ezanı okunuyordu. Ezanı dinledi. Ezan sesi onu rahatlatmış, var olduğunu hissettirmişti. Dün geceki soruları nihayete ermiş, kasveti dağılmıştı o anda. Bir gün daha sorular cevap bulmuştu. Cevapları; zihninde tedirginlik yaratan, titrek ve can sıkıcı bir gölge olarak kalmayıp vücut bulmuştu o anda. Çalışmak, düşünmek, üretmek ve şükretmek lazımdı. Var olduğu için şükretmek, hayatında iz bırakanların varlıkları için şükretmek...

TIENTO

NECLA YILDIZ

Kurulduum saatlere
Bekliyorum.
Bütün düşlerimi gölgelere bıraktım.
Sanki kapacak güneş.
Sanki bir Tiento da bana çalacak
Gitarsız, parmaksız.
Değiştim.
Anlıyorum.

GÖLGE İLE HASBİHAL

YELİZ ÖZGE TOYMAN

BEN: Merhaba Gölge, nasılsın?

GÖLGE: Teşekkür ederim ama çok üzgünüm.

BEN: Nasıl olur? Gölgele de üzülür mü?

GÖLGE: Üzülmez mi hiç? Biz de canlı varlıklarız vesselam!

BEN: Canlı mısınız, nasıl olur ki?

GÖLGE: Biz de hareket ederiz. Söz gelimi gün içinde yerimiz, boyutumuz değişmez mi?

BEN: Bu, sizin canlı olduğunuzu mu kanıtlar?

GÖLGE: Elbette kanıtlar. Her şeyi bir kenara bırak, şimdi seninle konuşmam bile canlı olduğumu göstermez mi?

BEN: Hayır, göstermez. Çünkü ben seninle mi konuşuyorum yoksa kendimle mi, anlayabilmiş değilim. Yoksa çıldırdım mı?

GÖLGE: Çıldırmadın oğul, sadece sana ayna tutacak canı bulamadığından bunlar.

BEN: Haklısın. Beni tamamlayacak bir ruh olmalı bir yerlerde. Ama nerede?

GÖLGE: Aradığın, seni arayandır.

BEN: Düşünürlerin sultanı Mevlana'yı iyi tanıyorsun, sözlerinden belli.

GÖLGE: Oğul, güzellik dilin altında gizlidir. Sükût, incelik, edep ve zarafet insanı her gittiği yerde sultan yapar.

BEN: Sen de sultansın gölge hâlinle.

GÖLGE: İnsanın kıyısında sessizce gidenim ben. İnsan ise en derinlerinde fırtınalar kopsa da anlatamayandır. Bu bakımdan insanla farkım yoktur. İnsan susar benimse dilim yoktur, söz söyleyeyim.

BEN: O anlamayan ve anlatamayan insanlar beni çok üzdüler Gölge!

GÖLGE: İnsanlar senin kalbini kırmışsa da üzülme. Allah “Ben kırık kalplerdeyim.” diye buyurmadı mı?

BEN: İnsan başkasının incitişiyile incinmemeli değil mi? Ya sen, sen hiç incindin mi benim gibi?

GÖLGE: Sen incinmişsen ben de incinmişimdir. Lakin anlamsız ve saçma hepsi de.

BEN: Nedir anlamsız ve saçma olan?

GÖLGE: İnsanların benlik kavgası saçma ve anlamsız, çocukların kavgası gibi.

GÖLGELER

SERHAT BAĞCIVAN

Varlığı her daim ışıkla kaim.
Gâh önümde gâh ardımda gölgeler.
İster âlim olsun isterse zalim.
Her kulun peşinden koşan gölgeler.

Varlığın yanında asılmış gibi
Aşlını taklitle yaşar gölgeler.
Güneşle beraber pervane gibi
Arzın her yanında döner gölgeler.

Gündüz etrafımda dolanıp durur.
Attığım adımı sayar gölgeler.
Akşam olur kaçır gözden kaybolur.
Bir varmış bir yokmuş hayal gölgeler.

Gelimli gidimli dünyada bize
Faniliği anlatan mesaj gölgeler.
Hayat öyküsünde kısa bir dize
Karartıyı anlatan pasaj gölgeler.

Bir ömür her yöne bizimle gelen
Vefakâr, uysal, yoldaş gölgeler.
Ketum, sağır, ağmadırlar lakin
Ne çok şeye şahit sırdaş gölgeler.

ZAMANSIZ

NİSAN YAMAN

Öylece kalıyorsun gün sonu dökülmüş yaprağın solgun benzinde.
Seslerin kirletmiş ve yıpratmış olduğu havanın masumiyetine düşüyor için.

Bir ufuk çizgisinde, erimeyi arzuluyor yorgun gözlerin.

Gözlerin yırtarak aştığı dalgınlık denizinin, yosun tutmuş diplerinde oyalanıyor.

Çaresizliğin doğurduğu bir çare arıyor ağırlığın, dünyaya sığmayan gölgene.

Kıyısından fırlatılan taşların, oluşturduğu dalgaları oluyorsun hüznün.

Hüzün ki kalbini ahtapottan yapma ağlarla çevreleyen.

Düşüncelerin, her biri zırh gibi etrafını saran düşmanları andırıyor.

Yorgunsun. Yorgunluğun ruhunun, yoğunluğunun da altında kalıyor

Eziliyorsun, eksiliyorsun ve çoğalıyorsun durmadan.

Bütün zamanlara yayılmış birer silüete dönüşüyorsun.

Zamanlar ki bükülmeyi öğrenir gün aşımalarında.

Öğrendiğin her şeyin bir yükünü bükerek çoğaltıyorsun bağrında.

Bütün küf tutmuş kelimelerin, içini oydukça kanattığın yaraya dönüşüyorsun sonra.

Dönüşen ve kokuşan kirli bir hava oluyorsun gökyüzüne.

Tonlarca yağmur olsa ellerin, yine yetmeyecek izlerini temizlemeye.

Ellerin çoktan alışmışken her şeyi karalamaya,

Karalaması, imkânsız oluyor geriye baktığın hayat.

Eğrisi doğrusu nerede, hangisi bilemiyorsun.

Bir geç kalmışlık kelimelerden düşüyor eteğine.

Yapışan ve geçmeyen sancılı sözcüklerden oluşan.

Ellerini bağlayan ağırlığına esir oluyorsun.

Hangi sözcük, hangi tümce hafifletir bu ağırlığı bilemiyorsun.
Her yazdığın, yeniden esir ediyor seni kalbine.
Kalbin dediğin, derinliklerinde meyvesi lezzetli bir yasak ağaç misalinde.
Yasakların yığın yığın filiz verdiği bu yerde, ne buğdaylar var oysa ne
bir Adem, denginde.
Sen hangi iklimin yatağında sığındın bu günahın gölgesine?
Sevimsiz, sevgisiz, günahsız bir alev yangınında.
Anlamakla aramak, omuzlarına çökmüş dev karanlıkta bir gölge.
Senin vardığın yollar, hangi zamanın kapı eşiğinde?
Bütün içi boşalmış sözcükler ve zamanlar dizilmiş boğazına, havsalanın.
Havsalan bin yıl yaşamış bir dervişin silinmiş ya da başı sonu karışmış
bir yığın şimdi.
Sonuna geldiğin her şeyi asıl şimdi anlamaya başlıyorsun.
Ve yine bir geç kalmışlığın acısını yüzüne gözüne bulaştırıyorsun.
Başa dönmek nasıl olur bilemiyorsun...
Öğrenmeye kalkışmanın hezeyanı içinde, hayatı yeniden bocalıyorsun.

GÖLGELERİMİZİ FARK ETMEK

ŞERİFE TEKMEŒ TÜRK

Gölge...

Çocukken tanıştığımız sırada beni çok şaşırtmıştı. Kimi zaman arkamda, kimi zaman yanımda, kimi zaman önümde... Bazen benden büyük heybetli, bazen benden küçük ama hep var. Çocukken sorgulayıp anlamlandıramadığım gölge, sonraları yavaş yavaş anlam kazanmaya başladı. Neden ve nasıl oluştuğunu araştırdım önce, sonra insanlar üzerindeki etkisini merak ettim. Çocukluk günlerimde gölgenin oyunlarını, yanıltıcılığını fark ettim.

Gölgenin oluşması için ışık gerekir. Işık olmadan gölge oluşamaz, gölge var ise ışık da vardır. Nesnelere üzerine ışığın farklı açılardan yansımaları ile de gölge oluşur. Işık ile oluşan gölge insanlar için ilk çağlardan başlayarak anlamlar yüklenen bir kavram olmuştur. İlk insanlar, gölgelerine ilahi bir güç yükleyerek, onların kenarlarından mağara duvarlarına çizerek yaşam kazandıklarına inanmışlardır. Çoğu zaman gölgeleri de kişiselleştirmişlerdir. Gölgelelerin ışık yansımalarına göre uzayıp kısalması durumu veya kalınlaşıp ince bir hâle dönüşmesi durumu ilk insanlar için gölgeyi ruh ile eşleştirme nedeni olmuştur. Yabani insan için gölgesi, bedeninin canlı parçasıdır; gölgesiyle ilgili bir işlemin doğrudan bedeniyle bağıntılı olduğuna inanmaktadır.

Analitik psikolojinin kurucusu olan İsviçreli psikiyatr Carl Gustav Jung'u çoğunuz duymuşsunuzdur. Jung'a ait birkaç kitap okudum ve kitaplarda geçen "gölge" kavramı oldukça dikkatimi çekti. Okumalarım ve araştırmalarım sonrasında da psikoloji alanında "gölge çalışmaları" yapıldığını öğrendim. Carl Gustav Jung'un arketip teorisine ilgi duyan ve kendini daha iyi tanımak, bastırılmış yönlerini keşfetmek ve kendini bu baskılardan kurtararak ortaya çıkarmak ve yaşamına anlam katmak isteyen birçok kişinin gölge çalışmalarına başvurduğunu gördüm.

Peki Nedir Bu Gölge?

Gölge; kişiliğimizin karanlık, bilinçsiz, hatırlanmayan ve çeşitli sebeplerle bastırılmış, kendimizle özdeşleştiremediğimiz kısımlarıdır denebilir. Benliğimizin, sırlarımızın, bastırılmış duygu, düşünce ve tepkilerimizin, ilkel dürtülerimizin, kabul edilemez olarak gördüğümüz için uzaklaştırdığımız ya da sahip olduğumuzdan haberdar bile olmadığımız taraflarımızdır gölge. Kişi, benliğinin kabul edilemez olarak gördüğü kısımlarını görmezden gelme eğilimdedir. Bu sebeple gölgelerimiz hayatımız boyunca dahi saklı kalabilir.

Gölgelerimizi görmezden gelsek, reddetsek, bastırsak bile onlardan kurtulamayız. Baskıladığımız her şey bilinçaltımızın bir parçası olur. Daha da kötüsü gölgelerimizin farkına varamazsak onları düzeltemeyiz ya da yok edemeyiz.

Herkesin bir gölge/karanlık tarafı vardır ve bu kısım, kişinin bilinçli yaşamında ne kadar az entegre edilirse o kadar karanlık ve yoğun bir hâle gelir. Eğer görünürde aşağı/karanlık olarak gördüğümüz parçamız bilinçli ise onu düzeltmek için her zaman bir şansımız vardır fakat bu parçamız baskılanır ve bilincimizden dışlanırsa hiçbir zaman düzeltilemez.

Gölgeler Nasıl Ortaya Çıkar?

Gölgeler, çocukluk çağı itibarıyla gelişimin bir sonucu olarak şartlanma ve sosyalleşme vasıtasıyla oluşur. Ailemizle başlayan sosyal çevremiz, yaşımız büyüdükçe genişlemeye başlar. Bu gelişimle birlikte gerek ailevi gerek yakın çevre ve gerekse de toplumsal bazı koşullar sebebiyle olay ve olguları iyi ile kötü olarak ayırmaya başlarız. Bazılarını iyi olarak benimseyip kabul ederken bazılarını kötü olarak benimseyip dışlarız. Tabii o özellikleri ve onlara sahip olanları da. Böylece gölgelerimiz oluşmaya başlar ve kendimizi farkında olmadan birçok parçaya ayırırız. Kabul edilen kişisel özellikleri yani “Persona” dünya tarafından nasıl görünmek ve kim olarak algılanmak istediğimizi tanımlar. Kişilik (personality), maske anlamındaki persona kökünden gelir.

Persona; kişi, karakter, insan anlamındadır ve Latince de maske anlamına gelir ve farklı insanların ve durumların karşısında taktığımız tüm farklı sosyal maskelerimizi temsil eder. Kabul edilmeyenleri ise “Gölge” olarak kendi içimizde iki kategoriye ayırırız. Böylece persona ve gölge gitgide birbirinden ayrılmaya başlar. Persona, göstermekten çekinmediğimiz taraflarımız iken gölge herkesten sakladığımız taraflarımız olur. Bilinçsiz parçalarımızı bilinçli hâle getirmediğimiz bu parçalar hayatımızı yönlendirir ve biz buna kader deriz.

Kendi Gölgelerimizin Farkına Nasıl Varabiliriz?

Jung’un gölge modeli, insan bilinçaltından ortaya çıkmıştır. Bilinçaltımız etkisiyle ortaya çıkan ya da saklı kalan taraflarımızın farkına varmanın yolu aslında gözlemlemekten geçer. Gölgelerimizi ne kadar baskılama eğiliminde olsak da gölgeler kontrolümüz dışında yüzeye çıkacaktır. Bu durum davranışlarımıza, sözlerimize ve ruh hâlimize de yansıtacaktır.

Herman Hesse bu hususta “Eğer bir kişiden nefret ediyorsanız, o kişinin içinde ve sizin de bir parçanız olan bir şeyden nefret ediyorsunuzdur. Bizim parçamız olmayan bir şey, bizi rahatsız edemez.” der.

Birine kızılıyorsak, eleştiriyorsak kendimize de bir dönüp bakmalıyız. “Bende bu kızdığım özellik var mı? Ya da bu eksiklik bende mi, ondan mı bu öfkem?” diye. Ben, kendi adıma hep bu hesaplaşmayı yaparım gün sonunda. Kimi zaman ertesi sabaha mutlu uyanmamı sağlamıştır bu düşünce.

Gölge Çalışması Nedir?

Gölge çalışması, karanlık kalan sırlarımızı ve gizli güçlerimizi açığa çıkarıp aydınlatan kişisel gelişim ve bütünleşme çalışmasıdır. Kişiliğimizi keşfetme sürecidir. Gölge çalışmasının temel amacı karanlık taraflarımızı aydınlatıp travmalarımızın yol açtığı ve sahip olmak istemediğimiz davranışların ve tepkilerin yok olmasını sağlamak, içsel alanımızı ve yeteneklerimizi keşfetmektir. Böylece potansiyelimizin farkına varırız ve tüm kimliklerimizle bütünleşiriz. Dolayısıyla yaralarımız, korkularımız ve öfkelerimizle barışıp onlarla yaşamayı öğreniriz.

Peki nasıl yüzleşeceğiz? Bu yolculuğa nereden başlayacağız? Kendimize sormamız gereken doğru sorular nedir? Gölgelerimizi keşfetme yolculuğumuzda kendimize dürüst davranmak ve cesur olmak çok önemli. Gölgelerimizi cesurca kabul etmek, kolay ve çabucak gerçekleşecek bir süreç değil. İnsanın kendini keşfetmesi çok uzun sürebilir hatta ömrü boyunca devam eder. Asıl önemli olan içimizde iyi kadar kötünün de bulunduğunu kabul etmek, onları inkâr etmemek ve bastırmamak olmalı. Gerçekten kendimizi sevebilmek için gölgelerimizle yüzleşmek zorundayız.

Gölgelerimizi keşfetmek ve onların hayatımızı olumsuz olarak etkilemesinin önüne geçmek için gölge çalışmaları oldukça yaygın şekilde uygulanıyor. Ben, gölge çalışması ile ilgili araştırmalar yaptığımda aslında birçok sonuca ulaştım. Pinterest'teki görsellerde bile bu sorulara rahatça ulaşabiliyoruz hatta 10, 20, 30 günlük çalışmalarla karşılaşıyoruz. Bu süreler içinde kendimize doğru soruları soruyor ve dürüstçe cevaplıyoruz. Şimdiye kadar bilinçaltımıza ittiğimiz ve farkında olmadığımız gölgelerimizi ortaya çıkarmaya çalışıyoruz.

Gölgelerimizi ortaya çıkarmaya yardımcı olacak yirmi soru derledim. Gelin soruları birlikte cevaplayalım:

1. Ben, benim gözümde nasıl biriyim?
2. Kendimde görmekten hoşlandığım şeyler nelerdir?
3. Kendimde görmekten hoşlanmadığım şeyler nelerdir?
4. Ebeveynlerimde görmekten hoşlandığım hangi özellikler bende var?
5. Bu özelliklerimi ortaya çıkarmak için neye ihtiyaç duyuyorum?
6. Ebeveynlerimde görmekten hoşlanmadığım hangi özellikler bende var?
7. Bu özellikleri ne şekilde yansıtıyorum?
8. Beni en çok tetikleyen şeyler nelerdir? (Davranış, tepki, herhangi bir söz vb.)
9. Sahip olduğum hangi duygu ve düşüncelerimle barıştığım?

- 10.Sahip olduğum hangi duyguları hissetmekten ve neleri düşünmekten korkuyorum? Bunları hisseder ve düşünürsem en kötü ne olur?
- 11.“Başka biri beni olarak tanımlasa çok rahatsız olurum.”
Boşluğu doldur. Hangi sıfat seni daha çok tetikler?
- 12.“..... olduğum doğru olsaydı çok korkardım.” Boşluğu doldur.
- 13.Sahip olduğum neyi inkâr ediyorum?
- 14.Başkalarından neleri talep etmekten korkuyorum? Bunları talep etmem durumunda en kötü ne olur?
- 15.Bana hangi söz ya da davranış sevdiğimi hissettirir?
- 16.Hayatımı hangi değerler üzerine temellendirmek isterim?
- 17.Kendimde değiştirmek istediğim neleri değiştirmekten korkuyor ve kaçıyorum?
- 18.Dünyada neyi değiştirmek için katkıda bulunmak isterdim?
 - 19.Çevremdekilerin hangi karakter ya da fiziksel özelliğini görmelerini istiyorum?
 - 20.Hayatım boyunca çevremden duyduğum, doğru olmayan ve canımı çok yakan şeyler nelerdir?

Gölge Çalışmasının Faydaları Nelerdir?

- Yaşam amacımızı keşfetmek
- İçsel dünyamızla bağlantı kurmak
- Zihinsel, duygusal ve ruhsal berraklığımızın, huzurumuzun artması
- Fiziksel ve mental olarak iyileşmek, bütünleşmek
- İçimizdeki gizli kalmış yeteneklerin ortaya çıkması ve yaratıcılığın artması
- Tüm özelliklerimizi kabullenmemiz
- Kendimize duyduğumuz sevgi ve şefkatin artması

- Öz güvenimizin artması
- Sosyal ilişkilerin gelişmesi ve kişisel çatışmaların azalması
- Çevremize karşı anlayış ve merhametimizin artması

Ne dersiniz, bunlar kendimizi tanımamıza yardımcı olur mu?
Gölgelerimizi fark edebilir miyiz?

GÖLGEM GİBİ

FATMA ŞİMŞEK

Cuma, 4 Aralık 2023

İnsanoğlu dağ misali... Kimi zaman heybetli kimi zaman başı dumanlı... Bir bakmışsın sisler içinde kayboluyor, başında kara kara bulutlar geziyor; bir bakmışsın yüreğinde güneş açmış, ilkbaharı müjdeliyor, umutla zirveye tırmanıyor. Mühim olan düştüğünde elinden tutacak, tökezlediğinde ayağa kaldıracak, seni gölge gibi hiç yalnız bırakmayacak sevdiklerinin olması...

Bu akşam günlüğüne bunları yazmıştı Halil. Hâlâ en büyük sırdaşı bu defterdi. Artık gelecek konusunda umutlu; planları, hedefleri olan bir üniversite öğrencisiydi. Dört yıl öncesini düşündü ve sayfalar geriye doğru sarmaya başladı tıpkı hatıraları gibi...

Perşembe, 20 Ağustos 2019

Ben; umutları tomurcuklanmadan kurutulmuş, hayatı henüz yaşayamadan anlamaya zorlanmış, herkesten ve her şeyden uzaklaşmış, içine kapanmış Halil... Kimsesi kalmadığı, kimse sahip çıkmadığı için bu yetimhane köşesine terk edilen Halil... Hayatta hiç sevilmemiş, hiç istenmemiş Halil...

Tek dert ortağım bu defter ve kitaplar. Onlar benim can yoldaşım, tek sırdaşım. Gerisi boş, gerisi yalan dolan... Her akşam buz gibi soğuk yatakhane koridorunda nefesimle ısıttığım, gözyaşımınla ıslattığım satırlar... Ayakta kalmak, güçlü görünmek adına taktığım ciddiyet maskesini çıkarttığım tek yer... Bir ömrü sığırdığım hatıralar sandığı... Sırdaşımla her akşam dertleşmeden asla uyuyamam. Beni tek anlayan bu boş sayfalar... Bu boş sayfalara sığırdığım hayatımı... Biliyorum ki bu yazdıklarım hep sandıkta kalacak ve benimle unutulup gidecek.

Çoğu zaman kendimi Kafka'nın Gregor Samsa'sına benzetirim. Ailesinin dahi görmek istemediği, iğrendiği bir böcek... Dünyada böcek gibi yaşayıp böcek gibi de öleceğiz, kendimizi anlatamadan ve anlaşılamadan... Hani Behçet Necatigil' in "Kitaplarda Ölmek" şiirindeki gibi:

Adı, soyadı

Açılır parantez

Doğduğu yıl, çizgi, öldüğü yıl, bitti.

Kapanır, parantez.

(...)

Parantezin içindeki çizgi

Ne varsa orda

Ümidi, korkusu, gözyaşı, sevinci

Ne varsa orda.

(...)

Hepimizin hayatı iki parantez arası. Hayat bu kadar kısa... İnsan da bir kitap değil midir okunup anlaşılmayı bekleyen, hayatta bir iz bırakmadan göçüp gitmeyi içine sindiremeyen ve unutulmaktan, hatırlanmamaktan korkan?

20 Ağustos'ta günlüğe bunları yazmışım en son. Ta ki o, gölge gibi sessiz, belirsiz hayatıma girinceye kadar. Böylesine mutsuz, umutsuzca kıvrılırken...

Pazar, 9 Eylül 2019

Bir gün yine ıssız bir parkta tek başıma oturmuş, zihnimdeki uğultularla kavga ederken 40-45 yaşlarında, kumral, yaşından daha olgun görünen, bakışları keskin ve derin bir adam yanıma oturdu. Önce, niye burada tek başıma oturduğumu soracak ve yine bildik şeyleri tekrarlayacak, diye düşündüğüm için banktan kalkmak istedim. Ancak elimde olmayan bir güç âdeta kalkmama engel oldu. Bir süre sessizce oturduk. Sonra adam gözlerime dakikalarca baktı.

Sanki gözlerimdeki yalnızlığı, hiddeti okuyor gibiydi. Ben de ona dik dik baktım. Bir müddet sonra “Evlat, bu içindeki nefret ateşini ve karanlığı daha ne kadar taşıyacaksın?” dedi ve yanımdan kalkıp gitti. Ben içten içe sinirlenmeye ve söylenmeye başladım: “Sen kimsin, sen kim oluyorsun da bana bunları söyleyebiliyorsun?” Bu şekilde ne kadar söylendim şimdi hatırlamıyorum. Yine de bu yabancının söyledikleri aklımdan bir türlü çıkmadı. Gerçekten hayata, insanlara karşı bu kadar nefret dolu muydum? O nedenle mi her şeyi karanlık görüyordum? Geleceğe dair hiçbir planım yoktu. Kendimi hayatın akışına bırakmış, sürüklenip gidiyordum. O benim yaşadıklarımı nereden bilecekti? Patavatsızca gelip bir de bana nasihat ediyordu. İçten içe hem o yabancıya hem de kendime öfkem kabardıkça kabardı. Nefes almakta zorlanıyordum. Önce derin bir nefes aldım ve zihnimi dağıtmak için elimdeki “Suskunlar”ı okumaya başladım.

Pazar, 16 Eylül 2019

Yine aynı bankta oturuyorum yine zihnim karmakarışık... İçten içe de o yabancının gelmesini bekliyorum. Ah! Evet, bakışlarıyla izin alıp oturuyor yanıma. Bir süre sessizce oturuyoruz sonra yine gözlerime bakıp “Evlat, kalbini nefretle değil sevgiyle doldur. Sevgi her şeyin ilacıdır.” diyor. Bu sefer ben de dayanamıyorum ve gayet sert bir tavırla “Peki, sevgiyi hiç tatmamışsan, tanımamışsan ne olduğunu nasıl bileceksin?” Yabancı “Her insan sevgiyle doğar evlat! Ona kapıları kapatan, görmezden gelen bizleriz. Herkesin kalbine sevgi, merhamet tohumları ezelden mayasına atılır. Onu çıkartıp yeşertmek senin elinde.” dedikten sonra yine kalkıyor ve ortadan kayboluyor. “Acaba hayal mi görüyorum? Yoksa bunlar zihnimin bir oyunu mu? “Tutunamayanlar”daki Turgut gibi kendi iç sesimle mi konuşuyorum yoksa? Bir “tutunamayan” da ben miyim?” diye düşünüyorum. Yine günlüğümün başındayım. Yabancının sözlerini hatırlıyorum: “Sevgi herkesin mayasında vardır. Onu çıkartıp yeşertmek senin elinde.”

Peki, bunu nasıl başaracaktım insanlardan bu kadar nefret ederken? Onlara tekrar nasıl güvenebilecektim defalarca kazık yemişken? Hiç bilmiyorum.

Pazartesi, 23 Eylül 2019

Bugün okulda bir sürprizle karşılaştım. Yeni felsefe öğretmeniz, Mümtaz hoca... İnanılır gibi değil benim haftalardır konuştuğum yabancı. Okulumuza yeni atanmıştı. Derste göz göze geldik, hiç şaşırılmış gibi görünmüyordu. İlk ders bizlere “Arkadaşlar, hayata tutunan dalları olmalı insanın; dalları olsun ki kök salarak büyüsün. Kökleri sağlam bir çınar ağacı misali... Hayata her daim mutlu ve umutlu bakanlar çok iyi bilir ki bunların hepsini yaşamak için sadece bir hayatımız var. İyi düşünüp iyi olmak için sadece bir hayatımız var. Etrafımıza gülen gözlerle bakabilmemiz için sadece bir hayatımız...” demişti. Diğer öğretmenlerden farklı bir tarzı vardı. Hepimiz kendisinden etkilenmiştik. Ders bittikten sonra arkadaşlarımın çıkmasını bekleyip bana anlayışla bakan hocama, aklımdaki soruları sordum. Kendisi benim bu okulda okuduğumu bilmediğini, beni öyle çok üzgün ve çıkmazda görünce yardım etmek istediğini söyledi. Bu sözlerle yüreğimdeki umut tekrar filizlendi... Beni düşünen, benim için üzülen biri vardı. Bu duyguyu sadece kimsesizler, terk edilmişler anlar. Yavaş yavaş filiz veren her yaprağım, umut penceresiyle açmaya başladı... Mevlâna Celaleddin Rumi'nin dediği gibi “Umut, hiç bitmeyen bahar mevsimidir. İçine kar da yağar, fırtına da kopar ama çiçekler hep açar.”

Mümtaz hocayla felsefi sohbetlerimiz ben okuldan mezun oluncaya kadar sürdü. Geçmişimi, yaşadıklarımı bana hiç sormadı, beni sorgulamadı. Ne zaman bir ihtiyacım olsa bir baba, bir ağabey ilgisiyle elimden tuttu. Üniversite hayatımda da bir gölge gibi hep beni yakından izlediğini biliyordum. Sevmeyi, insanlara güvenmeyi, hayatta kalmayı, mücadeleyi bana yeniden öğretti.

Bir zamanlar Gregor Samsa gibi böceğe dönüşüp ölmeyi beklerken umutsuzluğun, karamsarlığın dibine vurmuşken beni çekip çıkartan, kozadan kelebeğe dönüştüren, uçmayı öğreten o oldu. Onunla karşılaşmasaydım belki de bugünkü “ben” olamayacaktım. Hayata, insanlara bu gözle bakamayacaktım. Kalabalıklar arasında hiçbir şeye tutunamadan kaybolup gidecektim.

Salı, 15 Aralık 2023

İnsan aciz ve zayıf yaratılmış... Kişisel gelişim kitaplarındaki “Sen çok güçlüsün, senin gücün her şeye yeter, kimseye ihtiyacın yok!” söylemlerine hiç inanmadım ben ve bu söylemlerin bizleri yalnızlığa, güvensizliğe, benmerkezciliğe mahkûm ettiğini yaşayarak gördüm. İnsanın ilacı yine insan... İnsan, insanın kurdu değil, yurdu ve sığınağı olmalı ve hayatta herkesin bir gölgesi olmalı. Düştüğü anda elinden tutup kaldıracak, yanında olmasa da varlığını her zaman hissettirecek, koruyup kollayacak... Belki anne babası, belki kardeşi, belki arkadaşı, belki de bir öğretmeni... Kısacası “ONUN SAYESİNDE” diyebileceğimiz birileri...

GÖLGE OYUNU

İŞİL ÖYKÜ TOYMAN

Dünyanın pek çok yerinde var olan, günümüzde de yaşatılmaya çalışılan köklü bir gelenek gölge oyunu. Kökeni konusunda farklı görüşler mevcut. 10. yüzyıldan itibaren Endonezya, Hindistan veya Çin'den dünyaya yayıldığı biliniyor. Bir görüşe göre oyun, 16. yüzyılda Mısır'dan Anadolu'ya geçmiş. Bir diğer görüşe göre ise Endonezya ve Hindistan'ın çingeneleri, oyunu Anadolu'ya taşımıştır.

İslâm Ansiklopedisi'nin “Karagöz” maddesinde, Anadolu'da ilk gölge oyununun 16. yüzyılda oynandığı yazar. Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı Memlûk Devleti'nden alması sonucu Mısırlı gölge oyuncularını ülkeye Karagöz'ü getirmiştir.

Karagöz oyununun oluşumu konusunda ilk hikâyeye 14. yüzyıla Orhan Gazi zamanına dayandırılır. Hikâyeye göre Hacivat'la Karagöz, demirci ustası ve duvarcı ustası olarak bir caminin inşaatında çalışan kişilermiş. Sultan Orhan, Yenişehir'i aldıktan sonra kendi adına bir cami yaptırmaya ve bu camiyi eşine hediye etmeye karar vermiş. Caminin hemen inşa edilmesini istemiş. Karagöz ve Hacivat isimindeki ustalar, bir taraftan çalışırken bir taraftan da birbirleriyle laf yarıştıırıp herkesi güldürürlermiş. İnşaat ilerlemeyince Orhan Gazi, herkesi güldürerek işinden alıkoyan Karagöz ve Hacivat'ı huzuruna çağırılmış, ikisini de uyarmış. Ama iki usta, bu uyarıya rağmen dillerini tutamayıp padişahı eleştirdikleri için idama mahkûm edilmişler. Bir süre sonra Orhan Gazi, bakmış ki değişen bir şey yok, inşaat yine ilerlemiyor; yaptığına çok pişman olmuş. Karagöz oyununun piri kabul edilen Şeyh Küşteri, “Dünya döndükçe Hacivat ve Karagöz bu perdede bâkî kalsın!” diyerek Karagöz ve Hacivat'ın anısını yaşatacak bir perde hazırlamış ve oyunun temelini atmış. Hatta Karagöz ve Hacivat'ın mezarlarının Bursa'da Çekirge Caddesi'ndeki Yoğurtlu Baba Dergâhı'nda bulunduğu söylenir.

Bir rivayete göre de Çin İmparatoru Wu'nun eşi ölür. Onu çok üzgün görenler, eşine benzeyen bir kadını ışıklandırılmış perdenin arkasından gösterir. Bu sebeple Çin kültüründe gölge oyununun temeli, imparatorun eşinin hatırasının yaşatılmasına dayandırılır.

Doğu'da gölge oyununun, tiyatronun başlangıcından da daha önce ortaya çıktığı araştırmacılar tarafından söylenir. Mısır'da ortaya çıktığı zamanlarda yüksek zümrenin eğlencesi olan gölge oyunu, daha sonraları halkın da çok benimsediği bir tür olarak yerini almıştır.

Hindistan'daki gölge oyunları Hint destanlarından esinlenmiştir. Hint millî destanları, bambu ağacından yapılmış sopalara tutturulan şekillerle oynatılırdı. Çin gölge oyunlarının en önemli özelliği, dikkat çekecek kadar parlak olmasıydı. Fransız oyunlarındakiler Çin'dekilerin tersine simsiyahtı. Endonezya'da ahşaptan yapılmış şekiller kullanılırdı. Bizde ise deriden yapılan, adına tasvir denilen, baskın rengi kırmızı olan şekiller kullanıldı.

Önemli olan gölge oyununun hangi ülkede ortaya çıktığı ve nasıl oynatıldığı değil de işlevidir. Geleneksel kültürümüzün önemli yapı taşlarından olan Karagöz'ün özellikle çocukları eğitmek ve eğlendirmek için çok önemli bir tür olduğunu söylemek mümkün. Tüm dünyanın eğlencesi ve sosyal yaşamının vazgeçilmez bir parçası olan oyun, halk kültürünün derinliklerinde saklı olan değerleri yansıttığı için büyük bir öneme sahiptir.

Yeni “hayalî”lerin yetişmesi ve gölge oyunu kültürünün daha da zenginleşmesi dileğiyle...

GÖLGE OYUNU

FATMA ŞİMŞEK

Hayat bir oyun,
Bir temaşa sahnesi,
Ezelden kurulmuş beyaz perdesi.
Hayalinin elinde iplerin hepsi,
Bizler oyuncu, rollerimiz belli.
“Of...Hay Hak!” diye başlayalım söze,
Perde gazeliyle girelim öze.
Mukaddime, muhavere, fasıllar...
Oyun içinde oyunlar, ters anlamalar...
Karagöz; zeki, kurnaz, halktan
Hacivat; okumuş, yarı aydın sınıftan,
Tiryaki, İstanbul beyefendisi,
Tuzsuz Deli Bekir, mahallenin efesi.
Arnavut, Rum, Laz, Arap, Yahudi...
Osmanlının tüm renkleri,
Hatırlatır bizlere,
Yarınki ruzimahşeri.
Yansır perdeye bütün insanlık hâlleri,
Cimrisi, açığızü, kabadayısı, serseri...
Güldürürken düşündürür, ibretlik gösteri
Sarığından perde kuran Şeyh Küşteri’ den beri

Ömür dediğin şey: İki perde arası
Açılır perde, oynanır hayat
Kapanır perde, açılır hakikat.
Her şey gölge, hayalden ibaret,
Geç olmadan bunu idrak et!

Sonunda kalır Hacivat sahnede,
Fâş eder sırrını son sözleriyle:
“Yıktın perdeyi eyledin viran,
Varayım sahibine haber vereyim heman!”
Ve sonunda perde kararır, söner mumlar,
Herkes alır nasibince, kıssadan hisse kapar.
Her ne kadar sürçülisan ettiyse affola.
Ya Rab! Biz günahkâr kullarını bağışla!

GÖLGEMİZ

ZEYNEP ÖZDEMİR

Gamlı mıdır aslından bedenlerin gölgesi
Öyle böyle kararmaz çıkmıyorsa da sesi
Liyakat sahibi ki karasında belgesi
Gönle ferahlık verir hep aslını güdüyor
Eti kemiği yok da cana eşlik ediyor.

GÖLGELERİN GÜCÜ ADINA, GÜÇ BENDE ARTIK

YELİZ ÖZGE TOYMAN

Çocukluğa dair hatıralar, insanı hem neşelendirir hem de hüznlendirir. Halil Cibran, Ermiş'te neşe ve kederin etle tırnak gibi olduğunu söyler: “Birlikte gelir ikisi, biri size eşlik ederken bilin ki diğeri yatağınızda uyumaktadır.” Hakikaten öyle. En güzel hatıralarım çocuklukta. Hayat şimdiki kadar zor değil, annemin babamın kanatları altındayım, mutluyum; sadece geleceğimi merak ediyorum, tek sorumluluğum ders çalışmak.

Şimdi o günleri yad ederken Ermiş okuyana kadar hep farklı hatta zıt duygulardır diye düşündüğüm keder ve neşeyi aynı kefeye koyduğumu fark ediyorum. 90'lı yılların çizgi filmlerini düşündükçe iki duyguyu da çok yoğun yaşıyorum. Yaşlıtarımın beni çok daha iyi anlayacağını söylemek mümkün. Hadi, hep birlikte eski günlere dönüp neşe ve kederle dolalım:

Alp Dağları'nda dedesinin yanında yaşayan Heidi'yi izlerken yüzümüzde kocaman bir gülücük belirirdi. Kızılderilileri, hayvanların en güzel dostu Yakari ile tanıdık. “Ama haksızlık bu!” diyen yarım bir yumurta kabuğunun içindeki Kalimero saflığı, temizliği gösterdi. Taş Devri'nde Çakmaktaş ve Moloztaşlar bize eski çağları öğretti. Clementine ile kötü Malthoth'u yendik. Jetgiller'le evdeki robot Rosie gibi bir robotumuz olacağını, 2000'li yıllarda bulutların üstünde uçan arabalarla gezeceğimizi hayal ettik. Daha niceleri ile geleceğimizi şekillendirdik. Ama şimdi en sevdiğime geliyor sıra: He-Man. Elimdeki tahta kaşığı havaya kaldırıp “Gölgelerin gücü adına, güç bende artık!” diye bağırdığım mutlu ve huzurlu günleri unutmak mümkün mü? Gelin hatırlayalım He-Man'i:

Adam, narin bir erkek çocuk. Dönüşüm geçirince adı He-Man olur. He-Man alçak gönüllü süper bir kahraman, Eternia'nın sırlarını koruyan güçlü bir insan.

İskeletor, kötülüğün temsilcisi, He-Man'ın en büyük rakibi. İskeletor'un kötülüklerini engellemeye çalışan He-Man'ın yanından ayrılmayan arkadaşı kaplanın adı Titrek. "Gölgelerin gücü adına, güç bende artık!" sözleriyle dönüşümü yaşayan sadece He-Man değil. Titrek de bu cümle ile Atılğan'a dönüşür.

Adam, He-Man olduğunu herkesten saklar. Ailesini ve sevdiklerini korumak zorundadır çünkü. Bu kimliğini bilen iki kişi vardır: General Duncan ve komik yaratık Orko.

He-Man'ın tek silahı "Güç Kılıcı" dır. Kılıç, asla yok edilemez; aynı zamanda Adam'ın He-Man' e dönüşmesini sağlar. Hatta onu dağları yerinden oynatacak kadar güçlü kılar. Ancak kahramanımız, gücünün yanında zekâsı ile de ön plana çıkar. İskeletor'u gücü ve zekâsını birleştirerek alt eder. Şiddet kullanmak onun için her zaman son çaredir.

Çocuklara çok güzel mesajlar veren He-Man, yayımlandığı dönemde ve sonraki yıllarda uzun süre gündemde kalmıştı. Hatta sinemaya da uyarlanmıştı.

Gölge her daim insanın yoldaşdır. He-Man de gölgelerin gücü olmasa kötülerle mücadelede zayıf kalırdı. Gölgelerin gücü, bizi hep başarılı kılsın.

YOKLUĞUNUN GÖLGESİ

FIGEN ÖZTÜRK ARSLAN

Gecenin şavkı vurur yoluma, katran karası...
Önüme düşer usulca yokluğunun gölgesi.
Başımda bir deli rüzgâr söylenir dururken
İçimde çığırtnan bir kuşun kalabalık, gürleyen sesi...

Kimselere soramadım seni, mahzun kaldı bu şehir.
İçimde serzenişler, ne ahlar gizli
Az ötede yaprakların göğe uzanmış silüeti
Sokaklar تنها, gölgeli ve nemli...
Ben yolunu bulamamış yabancı misali,
Dolaşıp duruyorum anıların dehlizlerinde.

Dudaklarıma asma kilitler vurulmuş, konuşamıyorum.
Boğazım düğüm düğüm, içimde kesif bir duygu hüzmesi...
Akıp giden nehirlerde tersine yüzüyorum.
Gözlerimde cam kırıkları, fotoğraflarda yer etmiş gülmesi...

Kim bilir kaçınıcı perde çekili, kaç göz hareli...
Yüreğimin arazı vurmadañ çekilip gitmeli!
Doklarda ileri geri dalga sesi bölüyor yalnızlığımı.
Bir an unutturuyor ölesiye yalnızlığımı.
Benimle yakamozlara paylaşıyor bozuk bir saat.
Küskün bir vapur yanaşıyor rıhtıma yeniden.
Ben yine dönüyorum çemberden bir gölge içinde.

ZAYİ İMGELER

İLKNUR İŞCAN KAYA

Gölgeler...
Görünmez zayi imgeler
Bilinmez bir zaman aralığında
Süzülerek akar gider
İner izinsiz oynadığı sahneden
Çekilir gemiler mavi düşlerden...

Sesler yorgun...hisler aşına
Yalnızlığı göğsünde uyutur toprak
Hiç dinmeyen fırtına

Çukurda
Ulaşılmaz hatıralar dipdiri canlılıkta
Yalım kokulu mektuplarda
Mühürlenmiş kitaplarda...

Tutar yakıcı gövdeyi
Hayran sevgi zerrecikleri
Göç kuşları taşınırken uzaklara

Bir el...

Baharlar gelene dek
Beyazlar giydirir üzerine
Bezgin oluğun ülkesine
Gecelerce karanlık yerleşirken

Solgun bedenli şafaklarla vedalaşır
Yok olur gölgelerle
Terk edince başlayan yalnızlıkta...

GÖLGELER

HATİCE BAĞRIYANIK

Gölgeler düşüyor şehirlere, sokaklara
Varsaydığımız gölgeler
Oyunlar oynuyor
Kimi hırsın ve körlüğü peşi sıra
Kimi yokluğun

Gölgeler aç ve aciz
Koşuşturuyor karanlığın içine
Aydınlık bu cihanda değil
Arama güneşli sabahlarda boş yere

Gölgeler ne de çok benziyor
Birbirlerine
Ölüm kokuyor hepsi
Hepsi toprak...

